

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE “OLMAK” EYLEMİNİN VE –DIR EKİNİN
KULLANIMININ DİL ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ALMANCA
“ SEİN “ VE “ WERDEN “ EYLEMİ İLE ANLAMSAZ, YAPISAL
VE İŞLEVSEL DENKLİK İLİŞKİLERİ AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI

MÜRŞİDE ZUHAL PEKÇAĞLAYAN

İzmir
2022

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE “OLMAK” EYLEMİNİN VE –DIR EKİNİN
KULLANIMININ DİL ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ALMANCA “
SEİN “ VE “ WERDEN “ EYLEMİ İLE ANLAMSA, YAPISAL
VE İŞLEVSEL DENKLİK İLİŞKİLERİ AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI**

MÜRŞİDE ZÜHAL PEKÇAĞLAYAN

Danışman

Prof. Şerif Ali BOZKAPLAN

İzmir

2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Türkçe ‘olmak’ eyleminin ve –DIR ekinin kullanımının dil öğretimi açısından Almanca ‘sein’ ve ‘werden’ eylemi ile anlamsal, yapısal ve işlevsel denklik ilişkileri açısından karşılaştırılması” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

M.Zuhal PEKÇAĞLAYAN

28/04/2022

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 24/05/2022

Tez Başlığı:

Türkçe “olmak” eyleminin ve –dır ekinin kullanımının dil öğretimi açısından Almanca “sein” ve “werden” eylemi ile anlamsal, yapısal ve işlevsel denklik ilişkileri açısından karşılaştırılması

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **90** sayfalık kısmına ilişkin, **20/05/2022** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı**) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 8 dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒ X

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) x

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) □

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. x EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd içinde. □	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : **Mürşide Zühal PEKÇAĞLAYAN**
Öğrenci No : **2018950092**
Anabilim Dalı : **YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ**
Programı : **YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ**
Statüsü : ☒ Yüksek Lisans x ☐ Doktora □

ÖĞRENCİ

DANIŞMAN

MÜRŞİDE ZÜHAL PEKÇAĞLAYAN

Prof. Şerif Ali BOZKAPLAN

24/05/2022

24/05/2022

Açıklamalar

- 1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.
Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.
- 2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.
- 3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.
- 4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda en başta varlıkları, sevgi ve destekleriyle kızlarım Zeynep Can ve Gamze Pekçağlayan'a, bana yol gösteren değerli hocam ve danışmanım Prof. Şerif Ali Bozkaplan'a

Almanca yönünden destek sunan hocam Prof. Kuthan Kahramantürk'e, tez çalışmam sırasında her zaman yanımda olan ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili hocam Dr. Gönül Durukafa'ya, teşekkürlerimi iletirim.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem.....	1
1.3. Sınırlılıklar.....	2
1.4. Yöntem.....	2

II. BÖLÜM

KURAMSAL ANALİZ

2.1. Yabancı Dil Öğretimi.....	4
2.2. Karşılaştırmalı Dilbilgisi.....	4
2.3. Karşılaştırmalı Dilbilgisi ve Yabancı Dil Öğretimi.....	5
2.4. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Koşaç Kullanımı Sorunu.....	6
2.5. Denklik ve Eşdeğerlik İlişkisi.....	8

III. BÖLÜM

TÜRKÇE ‘OLMAK’ FİİLİNİN YAPISAL, ANLAMSAL VE

İŞLEVSEL OLARAK İNCELENMESİ

3.1. Türkçede Koşaç (kopula) Kavramı.....	10
3.2. Türkçede Olmak Fiilinin Koşaç ve Yardımcı Eylem Olarak Kullanımı.....	12
3.3. Türkçede Olmak Fiilinin Biçimbirimsel (morfolojik) Özelliği.....	13
3.4. Türkçede Sıfır Biçimbirim (Sıfır Morfem).....	16
3.5. Türkçede ‘Olmak’ ve ‘Oluşmak’ Fiilinin Anlamsal Farklılığı.....	17

IV. BÖLÜM

ALMANCADA ‘SEIN’ VE ‘WERDEN’ FİİLLERİNİN

MORFOLOJİK VE İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

4.1. ‘Sein’ Fiilinin Morfolojik Düzensizliği.....	20
---	----

4.2. ‘Sein’ Fiilinin Ana Fiil Olarak Kullanımı.....	21
4.3. ‘Sein’ Fiilinin Kopula Özelliği.....	23
4.4 ‘Werden’ Fiilinin Kullanım Alanları.....	25
4.5. ‘Sein’ ve ‘Werden’ Fiilleri Arasındaki Anlamsal Farklılıkları.....	26
4.6. Almancada ‘Sein’ ve ‘Werden’ Fiillerinin Yardımcı Fiil Olarak Kullanılması....	26

V. BÖLÜM

DENKLİK İLİŞKİSİ

5.1. Tam Denklik İlişkisi.....	29
5.1.1 ‘Sein’ ve ‘Olmak’ Fiilleri Arasındaki Tam Denklik İlişkisi.....	29
5.1.1.1 –DIK Biçimbirim İçeren ‘Olmak’ Fiilli Tam Denklik İlişkisi.....	38
5.1.2. ‘Werden’ ve ‘Olmak’ Fiilleri Arasındaki Tam Denklik İlişkisi.....	41
5.2. Kısmi Denklik İlişkisi.....	43
5.2.1. ‘Sein’ ve ‘Olmak’ Fiillerinin Kısmi Denklik İlişkisi.....	44
5.2.2. Türkçede -DI ve -DIr Biçimbiriminin Denkliği.....	47
5.2.3. ‘Werden’ Fiilinin Kısmi Denklik İlişkisi.....	60
5.3. Türkçe ‘Olmak’ Fiili ve Almanca ‘Sein’ Fiilinin Ø Biçimbirim Denklik İlişkisi.....	62
5.4. Türkçe ‘Olmak’ Fiili ve Almanca ‘Werden’ Fiilinin Ø Biçimbirim Denklik İlişkisi.....	69
5.5. Türkçe ve Almanca Kopula Fiil Şimdiki Zaman Denkliği.....	70
6. BULGULAR VE YORUMLAR.....	74
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
8. KAYNAKÇA.....	77

ÖZET

TÜRKÇE “OLMAK” EYLEMİNİN VE –DIR EKİNİN KULLANIMININ DİL ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ALMANCA “SEİN “ VE “ WERDEN “ EYLEMİ İLE ANLAMSA, YAPISAL VE İŞLEVSEL DENKLİK İLİŞKİLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Küreselleşme, iş dünyasının yanı sıra sosyo-kültürel ilişkiler açısından da Türkçe'nin önemini arttırmıştır. Gerek yurt içinde gerek yurtdışında Türkçe öğrenimine talep artmakta ve buna paralel Türkçe öğretimi için gerekli altyapı ve öğretici kadrosu desteklenmektedir.

Almanya ve Türkiye arasında tarihsel süreç içinde giderek artan ticari, ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkiler Almanca anadil konuşucusunu Türkçe, aynı zamanda Türkçe anadil konuşucusunu da Almanca öğrenmeye yöneltmiştir. Bu yüzden Almanca veya Türkçe öğrenirken ‘sein’ ve ‘werden’ fiillerinin Türkçede ‘olmak’ fiili ile karşılaştırılması birtakım güçlükler doğurmaktadır. Kafa karışıklığına yol açmamak için bu konu ile ilgili hassasiyet gösterilmesi söz konusu olmaktadır. Bu güçlüklerin başında ‘Öğrenciyim’, ‘Çalışkanım’ gibi basit cümle yapılarında yabancı öğrencilerinin kendi anadillerinden kaynaklı olarak ‘Öğrenciyimdir’, ‘Çalışkanımdır’ şeklinde mutlaka fiil eki koyma ihtiyacı duyması ve bu durumun dil hatalarına yol açması gelmektedir.

Bu zorlukların aşılması amacıyla anadili Almanca olan ve Türkçe öğrenen bireylerin kendi dillerinde ‘olmak’ anlamında iki eylem; ‘sein ‘ ve ‘werden’ bulunmasından ve yüklem olmadan cümle kurulamaz olmasından dolayı aktarım yanlışları (İnterferenz) kaçınılmaz olmaktadır.

Bu çalışmada Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde karşılaşılan bu zorluklara dikkat çekerek Almanca ‘Sein’ ve ‘Werden’ fiillerinin kullanımı ile Türkçedeki ‘Olmak’ fiilinin anlamsal işlevsel ve biçimbirimsel benzerlikleri yanı sıra farklılıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Çalışma, Türkçe öğrenirken ve öğretirken karşılaşılabilecek bu türden problemleri durumlara ışık tutmayı hedef almaktadır. Türkçe ‘olmak’ fiilinin kopula (koşaç) özelliği Almanca ‘sein’ ve ‘werden’ fiilleri ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türkçe öğretici ve öğrencilerinin doğrudan kullanabileceği bir bilgi akışının sağlanması düşünülmüş ve ortaya çıkan problemlerin giderilmesi, daha etkin bir öğrenme ve öğretme sürecine katkıda bulunarak verimli bir sonuç alınmasına yardımcı olunması hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Olmak, Sein, Werden, Kopula, Yardımcı Fiil, Yabancı Dil Olarak Türkçe

ABSTRACT

THE COMPARISON OF THE USAGE OF TURKISH VERB "OLMAK" AND SUFFIX “ –DIR” WITH GERMAN "SEIN" AND "WERDEN" FROM THE POINT OF SEMANTIK FUNCTIONAL AND STRUCTURAL TERMS IN LANGUAGE TEACHING

Globalization has increased the importance of Türkisch in terms of sociology-cultural relations as well as business world. The demand for Turkish education both at home and abroad is increasing and the necessary infrastructure and teaching staff are supported for parallel Turkish teaching.

Increasing trade, economic and sociology- cultural relations between Germany und Turkey in the historical process have also led the German native speaker to learn Turkish and Turkish native speaker to learn German. Therefore, when learning Turkish, comparing the verbs ‘sein’ and ‘werden’ with the verb ‘to be’ in Turkish creates some difficulties. Therefore, sensitivity is involved in this issue. One of these difficulties is that in simple sentence structures such as “I am a student” and “I am hardworking”, foreign students need to put verb attachments such as ‘I am a student’ and ‘I am hardworking’ due to their native language, which leads to language errors.

In order to overcome these challenges, two actions in the sense of ‘being’ in their own languages of individuals whose native language is German and who are learning Turkish; ‘sein’ and ‘werden’ are found and sentences cannot be made without predicate, transfer mistakes (interferenz) are inevitable.

In this study, it is tried to reveal the semantic, functional and formal similarities of the use of German verbs ‘sein’ and ‘werden’ and the verb ‘being’ in Turkish, as well as their differences, by drawing attention to these difficulties in teaching Turkish as a foreign language. The study aims to shed light on such problematic situations that can be encountered when learning and teaching Turkish. The copula (koşak) feature of the Turkish verb ‘to be’ is examined in comparison with the German verbs ‘sein’ and ‘werden’. It is intended to provide a flow of information that Turkish teachers and learners can use directly and it is aimed to help achieve an efficient result by contributing to a more effective learning and teaching process.

Keywords: Sein, Werden, Copula, Auxiliary Verb, Turkish as a Foreign Language

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 PROBLEM DURUMU

Sosyal bir varlık olarak insan sürekli bir iletişim halindedir. Bu iletişimi sağlayan en önemli unsur olarak dili geliştirmiş ve karşısındaki kişi veya gruplarla iletişimini kolaylaştırmıştır. Duygu, düşünce ve tepkilerimizi gösterirken bu iletişim aracını etkin bir şekilde kullanmaktayız ve bunu kullanırken ait olunan topluluğun kültürel, sosyal unsurlarını da dile yansıtmaktayız. Ergin dil hakkında; *“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.”* (Ergin, 2019) demiştir.

Bir dili konuşan topluluk kendine özgü bir takım kuralları da ortaya çıkarmış ve bir sistematiğini oluşturmuştur. Bu yüzden her dilin kendine özgü dilbilgisi kuralları meydana gelmiştir. Bu kurallar bazen başka bir dil topluluğu ile benzerlikler veya farklılıkları da içerebilir. Bu durumda başka bir dili öğrenmek isteyen biri benzerlikleri ve farklılıkları gerek kullanırken gerek öğrenirken bulup zihnine yerleştirme ihtiyacı hisseder. Bunu yapamadığı takdirde birtakım bilgilerin eksik kalacağını düşünmesi sıkıntı yaratabilir.

Toplulukların tarihi ve sosyolojik gelişimi günümüzde küreselleşmeyi daha da arttırmıştır. Daha önceki dönemlerde yabancı dil bilme gereksinimi sadece diplomatik ve ticari ilişkileri olan belli çevrelerin ilgi alanındayken artık her bireyin en az bir yabancı dil bilme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Her birey çeşitli sebeplerle de olsa yabancı dil bilme ihtiyacı hissetmektedir. Üniversitede eğitim gören bir öğrenci konusuyla ilgili internette araştırma yaparken yabancı kaynaklara bakabilmesi için yabancı dil bilgisine sahip olması gerekmektedir veya iş arayan bir kişi donanımı ne olursa olsun ilk karşılaştığı hangi yabancı dilleri bildiği sorusuna karşı hazırlıklı olmak zorundadır. İşveren açısından ise küreselleşen dünyada çalışanlarının en az bir yabancı dil bilmesi talep edilmektedir.

1.2. AMAÇ VE ÖNEM

Bu çalışmanın temelini teşkil eden Almanca ‘sein’ ve ‘werden’ fiillerinin Türkçe ‘olmak’ ‘oluşmak’ fiilleriyle anlamsal, işlevsel ve yapısal benzerliklerinin araştırılması

ortaya çıkarılması ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde kaynak teşkil edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Türkçe ‘olmak’ fiilinin kopula (koşaç) özelliği büyük bir önem arz etmektedir.

Almanca anadil konuşucusu Türkçeyi öğrenirken karşılaştığı problemlerin başında gelen ‘sein’ fiilinin Türkçe’de bazen Ø biçimbirim şeklinde kullanılmasıdır. Benzerliklerin pozitif transfer, farklılıkların negatif transfere yol açması sebebiyle her iki dildeki benzer veya farklı kullanılışlarını, işlevsel ve anlamsal denklik ve farklılıklarını tespit etmek için ilk önce Almanca ‘sein’ ve ‘werden’ fiillerinin özelliklerinin araştırılması amacıyla çeşitli kaynaklardan cümleler tespit edilerek tez çalışmasına dayanak oluşturulmuştur. Wolfgang von Goethe’nin çeşitli şiirlerinden alıntılar, Antoine de S. Exupery’nin ünlü eseri (Der kleine Prinz) “Küçük Prens” adlı hikâyesinden ve Alman yazar Hermann Hesse’nin Siddhartha adlı romanından alıntılar karşılaştırma yapmak için kullanılmıştır.

Türkçe bakımından ise çeşitli dilbilgisi kaynakları incelenerek ‘olmak’ ‘oluşmak’ fiillerinin özellikleri hakkında veriler toplanarak çalışma tamamlanmıştır. Bu incelemeler neticesinde Almanca sein ve werden Türkçe olmak fiillerinin bütün özellikleri tespit edilerek Türkçe öğretici ve öğrencilerinin faydalanması sağlanarak önemli bir boşluk doldurulmuş olmaktadır.

1.3. SINIRLILIKLAR

Araştırma olarak seçilen tez konusu netice itibarıyla dilbilgisi temelli olduğu için bazı eksikliklerin olması söz konusu olabilir. Ancak araştırma konusu sebebiyle sadece işlevsel, anlamsal ve yapısal denklik ve farklılıkların ortaya çıkarılması dilbilgisi dünyasından çok küçük bir dilimi öne çıkarmak durumundadır. Bu durum çalışmada da yansımış durumdadır.

1.4. YÖNTEM

Bu çalışmada literatür taraması yöntemi uygulanarak çeşitli kaynaklardan veriler toplanmıştır. Bu çalışmaya Almanca yönünden dayanak oluşturan Wolfgang von Goethe, Antoine de Saint Exupery’nin ve Hermann Hesse’nin eserlerinden çeşitli cümleler alınarak Türkçe karşılıkları verilmiştir. Bu Türkçe karşılıkların benzerlikleri ve farklılıklarının karşılaştırılması yapılmıştır. Türkçe yönünden ise önemli dilbilgisi kaynakları taranarak olmak fiilinin özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Temel amaç olarak Yabancı Dil olarak Türkçe alanında kaynak oluşturma hedeflenmiş ve öğretim ve öğrenim sürecinde Türkçe

olmak fiilinin Ø morfem olarak kullanılmasından kaynaklanan sorunların tespit edilerek giderilmesine gayret edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ANALİZ

2.1. Yabancı Dil Öğretimi

Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin birleştirilmesi) yasası ile Osmanlı dönemindeki eğitim kurumlarında öğretilen Arapça ve Farsça dilleri yerine Batı dilleri ders olarak eğitim kurumlarında öğretilmeye başlanmıştır. İngilizce, Almanca ve Fransızca yabancı dil olarak müfredata girmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 'Muassır medeniyet seviyesinin üzerine çıkma' düsturu ile yabancı dil öğretimine büyük bir önem verilerek yabancı dil bilen öğretmen ve öğrencilerin arttırılmasına gayret edilmiştir.

Bu amaçla günümüze kadar teknolojinin gelişmesini takiben dil öğretimi için çeşitli kuramsal yaklaşımlar uygulanmış ve bu yaklaşımların öngördüğü metotlar ile yabancı dil öğretiminde daha verimli bir sonuç elde edilmesi düşünülmüştür.

Yabancı dil olarak Türkçe Öğretimi ile ilgili olarak kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyeti daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla faaliyet göstererek çalışma sahasından biri olarak Türkçe Öğretimini de benimsemiştir. Uzun yıllar üniversitelerin Türkoloji bölümleri aracılığıyla yapılan Türkçe öğretimi daha sonraki yıllarda TÖMER, DEDAM vd. gibi eğitim merkezleri Yunus Emre Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla hız kazanmıştır. Günümüzde ise özel ve resmi birçok kurumda Yabancı Dil olarak Türkçe hızlı ve işlevsel olarak yaygın bir şekilde öğretilmektedir. Lisansüstü ve Doktora programları ile de nitelikli Türk dili öğrencilerinin sayısının artması sağlanmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde ise yöntem olarak birçok metodu bir arada uygulama söz konusudur. Her metottan o anki ihtiyaca göre faydalanılmaktadır.” *Türkçe Öğretiminde temel ilke olarak doğal bir ortam içinde öğretilmeli, çocuğun kendi anadilinden hareket edilmeli, Türkçe öğretiminde bütün derslerden faydalanılmalı, değişik dil çalışmaları arasında sıkı bir ilişki kurulmalı, çeşitli ders araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır*.”(Ünal,2006).

2.2 Karşılaştırmalı Dilbilgisi

Dilbilgisi içerisinde üst kavram olarak Karşılaştırmalı dilbilgisi ile hedef dil ve anadil arasında bulunan benzerliklerin, zıtlıkların ve farklılıkların ortaya çıkarılması, analiz edilmesi anlaşılr.

Karşılaştırmalı inceleme yabancı dil edinimindeki güçlüklerin giderilmesine, böylece olası hataların ve yabancı dilin kullanımındaki anadil ile yabancı dil arasındaki hataların sebeplerini bulmaya katkı sağlar. Bu bakış açısıyla karşılaştırma çabaları dilin araştırılması bakımından önemlidir. Hedef dilin amaçlanan karşılaştırılmasıyla tipik aktarım hatalarının önceden tahmin edilerek bu hatalardan kaçınılmasına katkı sağlar. Bu hatalar; fonetik, imla, morfolojik, çekim, cümle yapısı, sözlükle ilgili, bağlamsal ve üslup hataları olabilir.

Bunun yanı sıra Karşılaştırmalı Dilbilgisi anadilden kaynaklanan etkilerin sebebiyle oluşan hatalar hakkında varsayımlarda bulunabilir. Hedef dil ile anadil arasındaki öğrenme güçlüklerini ve öğrencilerin yapabileceği aktarım hatalarını önceden belirlemek ve önlem almak için karşılaştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

“Hedef dil ve ana dilindeki dil bilgisel, ses bilgisel, sözcük bilimsel özelliklerin benzerlikleri

(Ähnlichkeiten) hedef dilin öğreniminin kolaylaşmasına, diller arasındaki farklılıklar (Kontraste) ise dil öğreniminde güçlükler sebep olabilmektedir. Edinilmiş dilin söz dizimsel, dil bilgisel, ses bilgisel, biçim bilimsel özellikleri hedef dile aktarılırken benzerlikler (Ähnlichkeiten) öğrenmede kolaylaştırıcı etkide bulunuyorsa olumlu aktarıma (Facilitation), diller arasında zıtlıklar ise (Kontraste) olumsuz aktarıma (Interferenz) sebep olabilmektedir.” (Köhler 1975, 10)

Yabancı dil öğreniminde öğrenciyi bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde etkileyen bu aktarımlar Karşılaştırmalı dilbilgisinin çalışma alanlarından birini teşkil etmektedir.

2.3 Karşılaştırmalı Dilbilgisi ve Yabancı Dil Öğretimi

Goethe, "Wer fremde Sprachen nicht kennt, weiß nichts von seiner eigenen" (Goethe, Maximen und Reflexionen) –" Başka dilleri tanımayan, kendi dili hakkında hiçbir şey bilmez" cümlesiyle yabancı dil öğreniminin kültürel, sosyal, dinsel vb. noktalarda karşılaştırma yaparak öğrencinin kendi dili hakkında da bilgi sahibi olacağına işaret etmektedir. Bu bağlamda karşılaştırmalı dilbilgisi ana dil ve hedef dil arasında köprü vazifesi görmektedir.

Karşılaştırmalı Dilbilgisinin araştırmalarından elde edilen sonuçlar sadece Mütercim Tercümanlık ve Çeviri alanında değil yabancı dil öğretimine de ışık tutmaktadır. Yabancı dil öğrenirken öğrencinin bilerek veya bilmeyerek kendi anadilinde karşılaştırma yapması normaldir ve bu yüzden anadilin önemi göz ardı edilemez. Bu durum akraba dil topluluklarında önemli bir sorun teşkil etmezken, farklı dil toplulukları arasında öğrenmede sıkıntılara yol açmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi anadil ve hedef dil arasında öğrenme güçlüklerine yol açan olumsuz aktarımlar karşılaştırmalı çalışmalarla giderilmeye çalışılır.

Öğrenci her iki dilde kabul edilen işlevsel ve iletişimsel sözel ve anlamsal benzerliklerin ve farklılıkların yanı sıra yapısal uyumluluk ve farklılığı da öğrenmeyi hedeflemektedir. Öğretici ise olumsuz transferlere yol açmamak için hassas davranma durumundadır. Kültürel farklılık ve benzerlikleri de yabancı dil öğretiminde karşılaştırmak öğrenme sürecine olumlu katkı sağlayabilir.

Metodolojik yaklaşımla yabancı dil öğretiminde olası hataların giderilmesi hedeflenir. Sadece metodolojik yaklaşım değil uygun öğretim materyal ve metotları da olumsuz aktarımlara yol açan noktaları vurgulayarak sistemli bir şekilde ortadan kaldırmaya yöneliktir. Uygun alıştırmalarla hedef dilin doğru bir şekilde öğretilmesine gayret edilir.

“Diller arası karşılaştırılacak olan kategorilerin küçüklüğü ve büyüklüğü ortada açık bir sorudur ve belirli bir dereceye kadar karşılaştırma temeline bağlıdır. Ne kadar küçük segment, ne kadar homojen karşılaştırma objesi olursa, diller arası eşdeğerlilik ilişkilerinin de o kadar iyi tanımlanabileceği kabul edilmelidir.” (Hessky 1994,22)

Yukarıdaki cümlede de görüldüğü gibi karşılaştırılan unsur ne kadar küçük olursa olsun yabancı dil öğretiminde önemli bir konu haline gelebilmektedir. Bu unsurlarla benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkarılarak yabancı dil öğrenimine katkı sağlaması hedeflenir.

2.4. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Koşak Kullanımı Sorunu

Türkçe öğretiminde en sık karşılaşılan sorunlardan biri olarak koşak görevi gören – Dİr ekinin ve olmak fiilinin yanlış kullanımının olduğunu görmekteyiz. Koşak kavramı üçüncü bölümde detaylı bir şekilde anlatılacağı için bu bölümde bu soruna yönelik bulgulara yer verilecektir.

Yabancı dil öğrenirken karşılaşılan yanlış aktarımların yanı sıra yanlış çözümlemeler de hem öğrenci hem de öğretici için dikkat edilmesi gereken noktalardan birini teşkil etmektedir. Yanlış çözümlemeler sözlüksel, biçimbirimsel, yazımsal vb.

noktalarda olabilmektedir. Koşaç olarak bilinen -DI, -DIr ekinin de Türkçe öğrencisi için kafa karışıklığına yol açması sebebiyle yanlış çözümlemelere gitmesi sık karşılaşılan bir durumdur. -DIr ve olmak fiiline yönelik yanlış çözümlemelerin tespit edilebilmesi için Dokuz Eylül Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezinde (DESEM) yabancılara yönelik Türkçe dil kursunda bu sorunun özellikle yazılı metinlere nasıl yansıdığına dair çeşitli ülkelerden gelen 100 yabancı uyruklu öğrencide yaptığı araştırmada yüksek oranda hatalar gözlenmiştir. D. Atay Genç, E. Kömürcüoğlu, B. Çetin & V. Doğan Günay tarafından yazılan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin (-Dı) Geçmiş Zaman İçin Koşaç Yerine “Ol-” Eylemini Kullanma Eğilimleri adlı makalede bu veriler şu şekilde toplanmıştır.

“Yazma çalışmasında “sıfat/ad+ydI+kişi eki” ve “sıfat/ad ol+du+kişi eki” yapılarının kullanımı”

“Koşaç kullanımı (-(y)DI geçmiş zamanda) “sıfat/ad ol+du+kişi eki” kullanımı”

125 tümce		112 tümce	
<i>Doğru kullanım</i>	<i>Yanlış kullanım</i>	<i>Doğru kullanım</i>	<i>Yanlış kullanım</i>
59	66	38	74
% 48	%52	% 34	%66

Araştırmada görülen yanlış cümlelere örnekler şu şekilde gözlenmiştir

<i>Öğrenci kullanımları</i>	<i>Olması gereken kullanım</i>
<i>“Oyuncak biraz bozuk oldu.”</i>	<i>bozuktı</i>
<i>“Büyük oyuncak kızgın oldu.”</i>	<i>kızdı</i>
<i>“Çocuk üzgün oldu.”</i>	<i>üzüldü</i>
<i>“Ama bebek çok üzgündü çünkü yalnız oldu”</i>	<i>yalnızdı</i>
<i>“Bu nedenle çok korktu çünkü bebek daha hızlı oldu.”</i>	<i>hızlıydı</i>
<i>“Canlı oyuncak nazik oldu.”</i>	<i>nazikti</i>
<i>“Bebek sakin oldu”</i>	<i>sakindi</i>
<i>“Oyuncu çok yorgun oldu.”</i>	<i>yorgundu</i>
<i>“Bu ev çok büyük oldu.”</i>	<i>büyükü</i>
<i>“O çok tatlı ve ilginç bir bebek oldu.”</i>	<i>bebektir</i>

Aynı makalede yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken -DI koşaçı ile ol- fiilinin anlam farkını ayırt edemediği, özellikle yazılı metinlere aktarırken yanlış çözümlemelere gittiği ancak algısal düzeyde bu hata oranının az olduğu belirtilmektedir.

2.5. Denklik ve Eşdeğerlik İlişkisi

Türkçede denklik ve eşdeğerlik kavramlarının neyi ifade ettiğini anlamak için Türk Dil Kurumu(1998) sözlüğüne baktığımızda denklik kavramı; *denk olma durumu, eşitlik, müsavat*(s.559), eşdeğer kavramı(s.733) ise; *değer yönünden birbirine eşit olan(şey) muadil* olarak açıklandığını görmekteyiz. Bu kapsamda hedef dil ile kaynak dil arasında yeterli bir denklik, her açıdan örtüşme ve eşitliğin sağlanabilmesi gerekmekte ve bire bir çeviri elde edilmeye çalışılmaktadır. Çeviri alanında tam denklik konusunda birçok dilbilimci farklı bakış açılarına sahip olsa da temelde hedef dil ile kaynak dil arasındaki benzerliklerin ne şekilde olması gerektiği araştırılmaktadır. Werner Koller gibi bazı dilbilimciler eşdeğerliği biçimsel, dinamik ve işlevsel eşdeğerlik üzerinden açıklama yaparken, Roman Jakobson gibi bazı dilbilimciler ise bunun yazınsal metinlerde kaynak dil ile hedef dil arasında yapısal, kullanımsal, anlamsal, işlevsel vb. alanlarda farklılıklardan dolayı mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu nedenle edebi metinlerde bu durum göz önüne alınarak çeviri yapılır. *“yazın metinleri, diğer metin türlerinden farklı olarak yazarın kendi seçimi ve birikimi doğrultusunda oluşturduğu, olağandışı ve alışılmamış sözcük ve anlatımların belirli bir etki uyandırmak amacıyla kullanıldığı bir ortamdır.”* (Aksoy 2002, 53)

“(...) eşdeğerlik kavramının günümüzde betimleyici çeviri araştırmalarının gelişimiyle kaynak metindeki dilsel unsurların bire bir hedef metinde yaratılması arayışı olarak algılanmayarak özellikle yazın çevirisinde her bir çeviri metnin ayrı ayrı ve üretildiği koşullar içinde değerlendirildiği ve eşdeğerliğin hedef kültürün dili, sosyolojik ve kültürel yapısı ve yazınsal koşulları açılarından oluşturulmaya çalışıldığı bir kavram haline dönüştüğü söylenebilir.” (Aksoy 2001, 5)

Kısaca belirtmek gerekirse çeviride denklik ve eşdeğerlilik kavramı ana dil ile hedef dil arasında kelimelerin veya cümlelerin kullanım alanının, anlamının ve işlevinin karşılaştırılması eşdeğerliliğinin tespiti anlaşılmalıdır.

İsmail Boztaş(1993) “Çeviri, Çevirmen, Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar” adlı makalesinde *“Nasıl tanımlanırsa tanımlansın, çeviri diller ve kültürler arası bir aktarım, başka bir deyişle doğal dildeki bildirimin anlamsal, işlevsel ve eşdeğerliliğini sağlayarak başka bir doğal dile aktarma olgusudur. Diller arası çeviri düzleminde her ne kadar dillerin düzgün birimleri arasında tam bir eşdeğerlik söz konusu olmasa da bildiriler yabancı düzgün birimlerinin eşdeğerli karşılıkları olarak kabul edilmektedir”* şeklinde çeviri kavramını tanımlarken yine aynı makalesindeki *“her toplumun kendine özgü bir yaşayış, düşünce tarzı, bir uygarlık geçmişi vardır. Dil dediğimiz olgu ise toplumlarda bu ortam*

içinde gelişir, işlevini yerine getirir... Ancak diller arasında köken birliği ve paralel bir gelişme söz konusu ise, bunun çeviride bilgi yitimi sorununu azaltacağı söylenebilir.” açıklamasıyla kültürel ve toplumsal boyutuna da işaret etmektedir

Mehmet Demirezen (1993) “Çeviride Eşdeğerlik Sorunu” makalesinde eşdeğerlik türlerini “*düzanlamsal, yananlamsal, metin türü eşdeğeri ile ilgili eşdeğerlik, dil kullanımsal eşdeğerlik, biçemsel eşdeğerlik*” başlıkları altında toplayarak sınıflandırmakta ve bunu sağlayan ögeler olarak “*ödüñçleme yapma, deyiş kaydırma, eğretilme yapma, varyant oluşturma, uyarlama yapma*” yöntemlerini göstermektedir. Yine aynı makalesinde “çeviride eşdeğerliliği bozan etkenler olarak; “*kültür ve dil boyutlarının çakışmamazlığı, diller arası ses-biçim-sözdizimi-anlam farklılıkları, dillerin anlatım güçlerinin farklılığı ve yetersizliği ve çevirmen hatalarından kaynaklanır.*” açıklamasıyla bu konuya dikkat çekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKÇE ‘OLMAK, FİİLİNİN YAPISAL, ANLAMSAL İŞLEVSEL OLARAK İNCELENMESİ

3.1. Türkçede Koşaç (kopula) Kavramı.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne baktığımız zaman koşaç tanımı şöyle ifade edilmektedir; “*Ad cümlelerinde özne ile yüklemi birleştiren, yükleme güçlü ihtimal, olumluluk, olumsuzluk, süreklilik, kesinlik kavramları veren -dır / -dir eki veya değil kelimesi.*”

Ancak bu tanımlama birçok dilbilimcisi tarafından yeterli görülmeyerek koşaçı (yüklemi özneye koşan, bağlayan) kopula, ana yardımcı fiil, cevher fiil, ad eylem, bildirme eki, boş eylem başlıkları altında açıklanmaktadır.

Tahsin Banguoğlu Türkçenin Grameri(1974)(s.474) adlı kitabında *er-mek, i-mek, .mek* fiillerini cevher fiil olarak belirtip –dır/-dir ekini i-di, i- miş, i-se örnekleriyle yalın bir durum fiili olarak *i-mek* fiilinden geldiğine işaret etmektedir. 3.tekil ve çoğul kişi çekimi için ise Eski Türkçe’den ermek fiiline paralel salt(yalın) fiil olarak *turmak* fiilinin ses değişimine uğrayarak

tur-ur/dur-ur >dir tur-ur-lar-/dur-urlar>dirler

şeklinde kullanılmaya devam ettiğini, cevher fiilinin bildirme eki olarak Geniş, Geçmiş, Dolaylı Geçmiş ve Şart kipi olarak 4 kipinin olduğunu belirtir.(s.475)

	Geniş	Geçmiş	Dolaylı Geçmiş	Şart
1.Kişi Tekli	güzel-im	güzel-dim	güzel-mişim	güzel-sem
2.Kişi Tekli	güzel-sin	güzel-din	güzel-mişsin	güzel-sen
3.Kişi Tekli	güzel-dir	güzel-di	güzel-miş	güzel-se
1.Kişi Çoklu	güzel-iz	güzel-dik	güzel-mişiz	güzel-sek
2.Kişi Çoklu	güzel-siniz	güzel-diniz	güzel-mişsiniz	güzel-seniz
3.Kişi Çoklu	güzel-dirler	güzel-diler	güzel-mişler	güzel-seler

Cümleyi olumsuz yapmak için ise değil kelimesine cevher fiil takısı getirilerek *güzel değil-im, güzel değil-di, güzel değil-mişsiniz, güzel değil-sek* şeklinde yapıldığını örnekendirir.

Günay Karaağaç ise Türkçenin Dil Bilgisi(2012) (s.390) kitabında bu konuyu Ana Yardımcı Eylem başlığı altında bildirme eki olarak açıklamış ve ana yardımcı eylem olarak kullanılan eylemlerin varoluşsal ifadeyi bildirmek için kullanıldığını ifade etmektedir. Ana yardımcı fiil olarak Eski Türkçede” *olmak/bolmak, ermek. turmak* fiillerinin kullanıldığını ve *ermek > ‘ermek, olmak, olgunlaşmak > olmak, var olmak’, turmak ‘kalkmak, canlanmak, yaşamak, bulun-> olmak, var olmak biçimde zamanla kullanım alanlarının genişlediğini ve bildirme görevini üstlendiğini”* belirtir.

Hülya Savran –dır eki ile ilgili yazdığı makalesinde –dır/dır ekinin isim ve isim soylu cümlelerde bildirme eki olarak yargı ifadesi olarak kullanıldığını ve Eski Türkçede bulunan Tur-(ayağa kalk-,kalk) yardımcı fiili ve buna getirilen geniş zaman eki olarak –Ir ‘er-‘ fiilinden geldiğini belirtmektedir.

Zeynep Korkmaz Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi(2009)(s.706) i- ek fiilinin geçmiş zamanı kiplerde ve kişi çekim eklerinde –DI geçmiş zaman eki getirilerek yapıldığını şahıs eklerinin iyelik kökenli olduğunu belirtir; “*Tekli kişi şah i-di-m şah i-di-n şah i-di. Çoklu kişi Şah i-di-k şah i-di-niz şah i-di-ler.*” Ancak isimlerle birleşip çekime girdiği zaman i-ek fiilinin yer yer şekil olarak varlığını sürdürse de eriyip kaybolduğunu, bunun özellikle ünsüz ile biten adlardan sonra daha yaygın olduğunu ifade ederek *yalnız-dım doğru-y-dum...* kelimeleriyle örnekendirir.

Caner Çiçekdağı ise Kopula üzerine yazdığı makalesinde koşacı Latince bağ, bağlamak anlamındaki kopula kelimesi ile ifade etmekte ve hem fiili özneye bağlayan hem de ikinci bir işlev olarak varlığı imlemede kullanılan ek olarak açıklamaktadır. İşlev olarak bağ olma, varlığı imleme, zamanı imleme ve kip bildirme özelliklerinin olduğunu belirtmektedir.

Muharrem Ergin Türk Dilbilgisi(2019) adlı kitabında konuyu İsim Fiil (s.314) başlığı altında toplayarak açıklamaktadır;

“Bütün isim ve fiil şekillerinin sonuna gelerek onlardan birleşik fiiller yaptığı için ona ana yardımcı fiil, isimleri fiilleştirdiği için isim fiil dediğimiz i-mek fiilinin tek başına kök olarak kesin ve belirli bir manası yoktur.Onun için imek şeklinde fiil ismi de kullanılmaz.aynı şekilde hiç bir yapım eki almaz .hiç bir isim veya fiil gövdesi meydana getirmez.Yalnız kök olarak belirli çekim şekilleri içinde ortaya çıkar.Yalnız yanına geldiği isim veya fiil şekliyle birlikte açık bir anlam kazanır, belirli bir vazife görür.Bu durumdaki mana ve vazifesinden anlaşılıyor ki i- fiilinin ol- fiiline çok yakın bir vazifesi vardır”

Ergin i-mek fiilinin dört kip şimdiki zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman, gelecek zaman olduğunu, şimdiki zamanın kipinin çekim değil ekleşmiş olduğunu ,diğer kiplerin çekim eki alarak yapıldığını belirtir.

İ-mek fiilinin olumsuz *değil* edatı ise isim ve isim soylu kelimeden sonra getirilir ve kişi çekim eki alarak oluşturulur. Tekli kişi *iyi değil-im iyi değil-sin iyi değil-*, çoklu kişi *iyi değil-iz iyi değil-siniz iyi değil-ler*.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere ana yardımcı fiil, isim fiil, cevher fiil, ekeylem olarak isimlendirilen i-mek fiilinin özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz; varoluş bilgisine sahiptir, tek başına bir anlamı yoktur, isimleri fiilleştirmek için kullanılır, birleşik fiil çekimi oluşturur yapım eki almamaktadır ve bildirme görevi üstlenmektedir.

3.2. Türkçede Olmak Fiilinin Koşaç ve Yardımcı Eylem Olarak Kullanımı.

İ-mek cevher fiilinin varoluşsal bir durumu bildirmek için kullanılması kullanım alanının daralmasına yol açmaktadır. *İ-mek* fiiline anlamca yakın olarak kullanılan *olmak* yardımcı fiili ise durum değişikliği söz konusu hallerde açıklayıcı bir görev üstlenmektedir. *İ-mek* de –Dır gibi cevher fiil olarak değerlendirilir.

E. Nadir Uzun Dilbilgisi Temel Kavramları adlı kitabı (s.85) Koşaç bölümünde varoluşsal durum değişiklikleri söz konusu olduğunda yardımcı fiil olarak i-mek fiilinin yetersiz kalacağını, bu durumda *olmak* fiilinin koşaç olarak kullanıldığını belirtmektedir. Geçmiş zaman kullanımında örn. *Ali hasta idi Ali hasta oldu* cümlelerinde anlam farklılığı olduğunu söyleyerek *olmak* fiilinin hastalık bilgisinin kesin olmasına karşılık bir durum değişikliğine işaret ettiğini anlatmaktadır.. Gelecek zaman kullanımında da yine *olmak* fiilinin kullanılması gerektiğini, *Ali hasta iyecek* tümcesinin bozuk olduğunu *Ali hasta olacak* şeklinde kulanıldığını örneklemiştir.

Tahsin Banguoğlu da Türk Dili kitabında(s.477) oluş bildiren bir durumda cevher fiil olarak *i-mek* fiili yerine *olmak* fiilinin yardımcı fiil olarak kullanıldığını belirtir. Banguoğlu *olmak* fiilinin bir durum değişikliği söz konusu ise kullanılması gerektiğini açıklamaktadır. Dört kipte bu oluş ve durum farkını şu şekilde belirtir; “ *iyiyim x iyi olurum, iyiydim x iyi oldum iyiymişim x iyi olmuşum iyiysem x iyi olursam.* “

Tahir Nejat Gencan Dilbilgisi(1979) adlı kitabında(s.326) olmak fiilinin yardımcı fiil olarak sayılabilmesi için kendisinin belli bir anlamı olmaması, sonuna geldiği sözcüğe eylem anlamı katması ve görevinin yalnızca bu olması gerektiğini belirtir. Çatısının ise isim soylu sözcüklerle birleşenlerin *memnun oldum, arkadaş olmak* gibi geçişsiz, fiil soylu

sözcüklerle birleşenlerde ise eyleme göre olduğunu ifade eder; *söyleyecek oldu, uyumuş oldu, karşılaşmış oldu* gibi.

Sertan Alibekiroğlu Ol- fiilinin Türkiye Türkçesi standart dilindeki kullanımları (2015) adlı makalesinde bu fiilleri özel fiil olarak adlandırarak;

“1- Özel fiillerden bir kısmı “var olma” bilgisini taşırlar. (i-, ol- ve -Dır (tur-) “var olma” bilgisini taşımaları nedeni ile “cevher fiili” olarak adlandırılırlar.) 2- Özel fiillerden i- ve -Dır isim cümlelerinde kullanılabilirler (Diğer fiiller kullanılamazlar). 3- Özel fiillerden ol-, et-, eyle-, kıl- fiilleri isim + fiil şeklindeki birleşik fiil yapılarında kullanılırlar. Bu nedenle “yardımcı fiil” adını alırlar. 4- Bu özel fiillerin en önemli özelliklerinden biri sözlük anlamlarının olmamasıdır. İ- ve -Dır ek haline dönüşmüş biçim birimlerdir. Ol-, eyle-, kıl-, et özel fiilleri de sözlük anlamları olmayan yardımcı birer biçim birime dönüşmüşlerdir. 5- Bu özel fiiller önlerinde bir isim ya da fiil, çekimli fiil ya da fiimsi olmadan kullanılamazlar” şeklinde toparlamaktadır.

Gürer Gülsevin “Türkiye Türkçesi Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” (2000) adlı makalesinde i-(< er-) fiilini, Eski Türkçe’de *ne idüğü belirsiz* cümlesinde olduğu gibi olmak anlamında olduğunu belirterek, bu fiilinin er- > ir- > i- ekler gibi fonksiyona sahip bir morfem olarak kullanıldığını anlamlı sözlüksel bir morfeme sahip olmadığını belirtir ve i-(<er) fiili gibi ol-(<bol-) fiilinin de yardımcı fiil olarak fonksiyonlu bir gramatiksel morfem özelliğine sahip olduğunu söylemektedir.

Turgut Baydar” isim + yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik fiiller üzerine” adlı makalesinde i-(< er) fiili gibi et-, ol- fiillerinin de ismi yüklemleştirici olarak kullanıldığını ve i-mek fiili ile aynı işlevinin bulunduğunu açıklayarak birleşik fiil kapsamında olamayacağını belirtir ve ol- fiilinin de yüklemelerin birleşik çekimlerini yapıyor olmasının yine bunların bir fiilleştirici olarak kullanıldıklarını desteklediğini, yalnızca ek fiil olarak değil tek başına da bir anlam taşıdığını anlatmaktadır. *Bahçedeki Erikler oldu* gibi.

3.3. Türkçede Olmak Fiilinin Biçimbirimsel (morfolojik) Özelliği

Morfoloji, dil biliminin alt bir dalı olarak bir dildeki kelimelerin şekillerinin biçimlerinin incelenmesini konu edinir, kelimelerin yapısını, anlam değişikliklerini araştırır. Temel birimi olarak morfem asıl birim biçimi ve bağlı biçim birimi olarak ikiye ayrılır.

Günay Karaağaç Dilbilimleri Terimleri Sözlüğü kitabında(s.192) morfoloji ve morfemi şu şekilde açıklamaktadır;

“Biçim bilgisi (morphology, morphemics): Bir dilin biçim birimlerini araştıran dil çalışmaları, biçim bilgisi çalışmalarıdır. Biçim bilgisi, bir dildeki asıl ve bağlı biçim birimlerini, bunların kullanım yollarını, bağlı biçim birimlerinin anlam ve görevlerini, dilin türetme ve çekim özelliklerini ve biçimle ilgili öteki konuları inceleyen dil bilimi dalıdır.”

“Biçim birimi (morpheme): Dillerin tamamen saymaca olan ses birimleri, anlam değiştirici olmalarına karşılık, anlam taşıyıcı değildirler. Anlamı olan, anlam değiştirici veya anlam birleştirici olan ses veya ses demeti, biçim birimidir. Bağlı biçim birimlerinin asıl birimlerden doğdukları gerçeği ise, dilciliğin ön kabullerindendir. Dillerin kullandıkları biçim birimleri iki türdür: Asıl biçim birimleri, tek başlarına anlam ve kullanımları bulunan veya cümle ögesi olabilen birimlerdir. Asıl biçim birimleri, tek başlarına var olabilen bilgilerin adlarıdır: ‘Su’ bilgisi, ‘koş’ bilgisi, böyle bilgilerdendir. Dillerde bu asıl birimler yanında, bir de tek başlarına anlam ve kullanımları bulunmayan, yeni sözler yapmaya veya sözleri bir araya getirmeye, çekime yarayan dil birimleri de vardır. Bunlar, bağlı biçim birimleridir...”

Berke Vardar’ın Açıklamalı Dilbilimi Sözlüğü kitabında (s.41) morfoloji tanımını şu şekilde açıklamaktadır;

“Biçimbilim (Alm. Morphologie, Formenlehre, Fr. morphologie, İng. morphology). Geleneksel olarak anlamlı dil birimlerini, dilbilgisi ulamlarına, işlevsel sınıflara, бүкүн, türetme, bileştirme açısından sundukları görünüme, aldıkları değişik biçimlere, birleşim özelliklerine göre inceleyen dal. (Yapıbilgisi de denir.) Geleneksel dilbilgisinde biçimbilim, - işlevleri inceleyen sözdizime karşıt olarak-, sözcüklerin biçimini, bir başka deyişle, бүкүн ve türetmeyi ele alır. Çağımız dilbilimindeyse ya anlambirim birleşimlerinin içyapı kurallarını (türetme) ve sayı, cins, zaman, kişi, durum açısından бүрүндүкleri biçimleri ya da hem bu olguları, hem de dizimlerin tümce düzlemindeki birleşimlerini (sözdizimsel biçimbilim) inceleyen bir dal sayılır. A. Martinet biçimbilimi, anlambirim gösterenlerinin değişiklerini inceleyen dal olarak görür.”

Türkçede fiil yapılarını incelemeye başladığımızda iki çeşit fiil yapısı olduğunu görürüz; basit fiiller *gelmek, yatmak, koşmak* gibi, ad+ yardımcı fiil ve fiil soylu (sıfat fiil ve zarf fiil) + yardımcı fiil şeklinde kurulan *söylemiş bulundu, söyleyecek oldu* gibi birleşik fiiller. Zeynep Korkmaz Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi (2009) kitabında (s.150) birleşik fiilleri bir ad ile bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiil şeklinin veya ad soylu bir veya birden çok kelimeyle esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık gelen fiil türleri olarak açıklarken ol- fiiliyle oluşturulan fiilleri karmaşık fiil olarak adlandırarak işlevlerine

göre öncelik fiileri (-miş ol-) “*anlamış ol-, bilmiş ol-, duymuş ol-, düşünmüş ol- unutmuş ol-, alışkanlık fiileri (-Ir ol-, -mAz ol-) arar ol-, aratır ol-, bilir ol-, danışır ol- gidilmez ol-, okumaz ol-, niyet fiileri(-AcAk ol-, -Icl ol-, -Asl ol-, -A(m)sAr ol-) alacak ol-, çıkacak ol-, gidecek ol-, kalıcı ol-. diyesi ol-, alımsar ol-*”gibi üçe ayırmaktadır.

Olmak fiilinin morfolojik olarak kiplerde aldığı ekleri şematik olarak gösterecek olursak;

	Şindiki Zaman	-DI Geçmiş Zaman	-mİş Geçmiş Zaman	Dolaylı Geçmiş Zaman
1.Tekli Şahıs	Oluyorum	Oldum	Olmuştum	Olmuşum
2.Tekli Şahıs	Oluyorsun	Oldun	Olmuştum	Olmuşsun
3.Tekli Şahıs	Oluyor	Oldu	Olmuştu	Olmuş
1.Çoklu Şahıs	Oluyoruz	Olduk	Olmuştuk	Olmuşuz
2.Çoklu Şahıs	Oluyorsunuz	Oldunuz	Olmuştunuz	Olmuşsunuz
3.Çoklu Şahıs	Oluyorlar	Oldular	Olmuştular	Olmuşlar

	Şart	Gereklilik	Gelecek	İstek
1.Tekli Şahıs	Olsam	Olmalıyım	Olacağım	Olayım
2.Tekli Şahıs	Olsan	Olmalısın	Olacaksın	Olasın
3.Tekli Şahıs	Olsa	Olmalı	Olacak	Ola
1.Çoklu Şahıs	Olsak	Olmalıyız	Olacağız	Olalım
2.Çoklu Şahıs	Olsanız	Olmalısınız	Olacaksınız	Olasınız
3.Çoklu Şahıs	Olsalar	Olmalılar	Olacaklar	Olalar

Olmak fiilini yalnızca fiil olarak değil aynı zamanda zarf fiil ve sıfat fiil (ortaç) olarak ta kullanırız. Zarf fiil(ulaş, bağaylem) takıları –Ip, -ArAk, -ken, -a, -IncA , -()r –mAz, -Alı, -IncAyA dek(kadar), -AnA kadar, -AsIyA, -DıkÇA, -DığI, -mAdAn, -DığI için, -DıktAn, -An AnA ile yapılan *cümlelerde olup biten ne varsa anlat, insan olarak, yemek olurken, ola ola ne oldu, yemek olunca, olur olmaz, olalı beri, oluncaya kadar, olana kadar, olasıya kadar, oldukça (burada belirteç), yemek olmadan, olduğu için, olduktan sonra, olan olana gibi şekillerde kullanırız. Sıfat fiil (ortaç) yapan ekler olan –An, -r, -AcAk , -mİş, -dİk, -mAdİk takısıyla yapılan ortaçlarda; olan oldu, olacak oldu, olmuş olan, olamadık gittii, olmadık yerde şeklindedir.*

3.4. Türkçede Sıfır Biçimbirim (Sıfır Morfem)

Berke Vardar'ın Açıklamalı Dilbilimi Sözlüğü kitabında (s.42) morfem tanımı şu şekildedir;

“Biçimbirim (Alm. Morphem, Fr. morpheme, İng. morpheme) 1. Anlambirimin sözlükbirime karşıt olarak, dilbilgisini ilgilendiren türü. 2. En küçük anlamlı birim, en küçük gösterge. Amerikalı dilbilimciler biçimbirim terimini ikinci anlamda kullanırlar. L. Bloomfield'de biçimbirim en küçük dilsel birimdir ve iki tür kapsar: Bağımsız biçimbirim tek başına sözce oluşturabilir; bağımlı biçimbirimse hiçbir zaman tek başına gerçekleşemez ve sözce oluşturamaz.”

Türkçe’de anlam taşıyan en küçük dilsel biçimbirim olarak isimlerde; ev, iş, kuş, fiillerde; gel-, yap-, bak-, sıfatlarda; güzel, iyi, hoş, zarflarda; çok, pek, az örneklerini verebiliriz.

Gerek yazın dilinde gerek konuşma esnasında dilde en az çabaya yönelik bir takım eksiltmelere gidilir. Cümlelerin anlamında bir değişikliğe yol açmayan ve yüzey yapıda görülmeyen bu eksilteleri Mehmet Özmen Bir Eksilteli Cümle Tipi Üzerine adlı makalesinde şu şekilde açıklamaktadır; *“Eksilti (Alm. Ellipse; Fr. ellipse; İng. ellipsis; Osm. hafz ü takdir) dilde, en az çaba kuralına bağlı olarak, bir kelimenin, bir kelime grubunun veya bir cümlelerin, herhangi bir ögesinin, herhangi bir anlam karışıklığına yol açmayacak şekilde, düşürülmesi, eksiltilmesi olayıdır.”*

Yüzey yapıda görülmeyen dildeki bu eksiltmeler tümce içinde gerek özne gerek, fiil, gerek nesne olan kelimelerde çeşitli şekillerde görülebilmektedir ve var olduğu varsayılan bu boşluklar ve eksiltmeler sıfır biçimbirim olarak kabul edilmekte boş küme işareti Ø ile gösterilmektedir.

Fiillerin işleyiş olarak mevcut olmakla birlikte yüzey yapıda görülmeyen ikinci tekil şahıs emir kipi ve üçüncü tekil şahıs çekiminde görülen ifadeler de sıfır biçimbirim (sıfır morfem) olarak nitelenir. Mustafa Öner “Nominatif ve Sıfır Morfem” (2013:160-162)adlı makalesinde sıfır morfemi şu şekilde açıklamaktadır;

“Genel Türk dilinde cümlede sözler arasındaki çekim ilişkilerinde fonem ve morfem olarak var olmayan ve sadece söz diziminde (syntax) ortaya çıkan özne (iye; subyekt), nesne (obyekt), ilgi (iyeläk kilêşê), sıfat (sıyfät), zarf (revêş), emir (boyırık), fiillerde üçüncü kişi ve seslenme (vokatîf) gibi çekim biçimlerinde sıfır morfem

diyebileceğimiz eksizlik örnekleri görülmektedir. Bunlar arasında en çok bilinen ve eksizliği en çok öğretilen sıfır morfem, yalın halidir (baş kilêş; nominatif).” Öner ayrıca sıfır morfemin kelimelerin eksiz durumunda kafa karışıklığına yol açtığını dile getirmektedir.

Eylemden ad türeten –mek –mak eki ses uyumu ile mastar olarak ol-mak şeklinde görülürken fiil kökü Ol- kelimesinin sıfır biçimbirim olarak ta kullanımı söz konusudur. Emir kipi için mesut ol-Ø yavaş ol-Ø, üçüncü tekil şahıs mesut oldu-Ø, yavaş oldu-Ø gibi.

3.5. Türkçede ‘Olmak’ ve ‘Oluşmak’ Fiilinin Anlamsal Farklılığı.

Her dilde birbirine yakın olması sebebiyle ve zaman zaman anlam karışıklığı oluşturabilen fiiller bulunabilmektedir. Türkçe’de de *olmak* ve *oluşmak* fiilleri birbirine yakın olmakla birlikte farklı bir soyut ifadeyi içermektedir.

Olmak fiili Türk Dil Kurumu Sözlüğünde şu anlamlarda açıklanmaktadır.

“1. **nesnesiz** Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak: "*En şiddetli münakaşa, kumpanyanın ismi için oldu.*" - Sait Faik Abasıyanık

2. **nesnesiz** Gerçekleşmek veya yapılmak.

3. **nesnesiz** Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak: "*Okumak, eczacı olmak bu sayılı inatlarından biri ve ilkidir.*" - Tarık Buğra

4. **nesnesiz** Bir şeyi elde etmek, edinmek: "*Nihayet ben mal sahibi olacağıma göre rahattım.*" - Sait Faik Abasıyanık

5. **nesnesiz** Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

6. **nesnesiz** Herhangi bir durumda bulunmak.

7. **nesnesiz** Uygun düşmek, yerinde görülmek: *Böyle iş olmaz. Oraya gitmesek de olur.*

8. **nesnesiz** Yetişmek, olgunlaşmak: *Ekinler oldu. Üzümler daha olmadı.*

9. **nesnesiz** Hazırlanmak, hazır duruma gelmek: *Çay oldu.*

10. **nesnesiz** Bulunmak: "*Kız da hemen olduğu yere oturdu.*" - Memduh Şevket Esendal

11. **nesnesiz** Geçmek, tamamlanmak: *İki yıl oldu. Nerede ise üç yıl olacak.*

12. **nesnesiz** Sürdürmek, yürütmek: *İlişkilerimiz dostça olsun istiyorum.*

13. **nesnesiz** Bir kuruluşla, örgütle ilgili bulunmak, mensup olmak: *Partili olmak.*

14. **nesnesiz** Yaklaşmak, gelip çatmak: *Sabah oldu.*

15. **nesnesiz** Bir şey, birinin mülkiyetine geçmek: "Pırlanta gerdanlığı da tektaş küpesi de zümrüt yüzüğü de kendinin **olsun!**" - Sermet Muhtar Alus

16. **nesnesiz** Ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılan bir söz: Annesi **oluyor**. Yeğeni **olur**.

17. **nesnesiz**, *teklifsiz konuşmada* Sarhoş olmak: Sen adamakıllı **olmuşsun**.

18. **-e** Uymak, tam gelmek: Bu şapka başıma **oluyor**.

19. **-den** Yitirmek, elinden kaçırmak: Tembelliği yüzünden işinden **oldu**.

20. **-den** Bir yerde doğmuş, yaşamış olmak: Köyden, kasabadan **olmayan**, düveni, dirgeni nasıl bilebilir?

21. **-e** Bir olayla karşılaşmak, başına kötü bir şey gelmek: Aman, ona bir şey **olmasın!** Kimseye bir şey **olmadı**.

22. **-e** Yol açmak: Bu davranışın ona çok zararı **oldu**.

23. **nesnesiz** Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak: Su, buz **oldu**.

24. **yardımcı fiil** Sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri oluşturur: Artık bize gelmez **oldu**. Bu işi yapmış **olacak**.

25. **yardımcı fiil** Hastalığa yakalanmak, tutulmak: Tifo **olmak**. Verem **olmak**.

Buradaki anlamları ile düz anlam, yan anlam ve deyim oluşturma gibi çeşitli şekillerde kullanım sıklığına sahip olduğunu ve tek başına kullanılamadığını görmekteyiz. Bu fiilin Türkiye Türkçesi standart (yazı) dilinde kullanım alanları şöyledir: "1- cevher fiili olarak "olmak", 2- yardımcı fiil olarak "olmak", 3- isimden fiil türeten ek olarak "olmak", 4- sıfat-fiil ekleri bulunduran yapılarla birleşik kip çekiminde "olmak", 5- edat olarak "olmak", 6- deyimlerde "olmak"(Alibekiroğlu, 2015: 198)"

Yine Türk Dil Kurumunda *Oluşmak* fiili ise şu anlamda açıklanıyor;

"Belli bir varlık kazanmak, ortaya çıkmak, meydana gelmek, teşekkül etmek:"
"Gün batımına yakın İskenderun Körfezi'ni sis basıyor, sisten dağlar oluşuyor." - Refik Halit Karay

Ol- fiilinden işteşlik ekiyle fiilden fiil türeterek oluşmak fiili meydana gelmiştir. Fiilden fiil türetme eki olan işteşlik eki ile ilgili konumuzdan fazla uzaklaşmamak için yalnızca Günay Karaağaç'ın açıklamasına yer vermek istedim. Karaağaç işteşlik ekini Türk Dilbilgisi kitabında(s.309); "a- İşdeşlik. ortaklaşalık işleviyle karşılıklı ve birlikte gerçekleştirilen eylemler yapar; ağla-/ağlaş- ak-/akış-, anla-/anlaş-, yaz-/yazış-. Bu ek işdeşlik anlamı taşımayan türlü anlamlarda eylemler de yapar. Bu eylemlerin bir kısmında

kendi kendine, kendiliğinden olma, bir kısmında da dönüşlülük anlamı vardır: çık-/çıkış- , değ-/değiş- ,dola-/dolaş-” şeklinde açıklamaktadır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ve Karaağaç’ın açıklamasında da görüldüğü gibi oluşmak fiili olmak fiilinden anlamca farklılaşarak karşılıklı ve birlikte gerçekleştirilen bir eylem olarak değil kendi kendine, kendiliğinden olma anlamını kazanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALMANCADA ‘SEIN’ VE ‘WERDEN’ FİİLLERİNİN MORFOLOJİK VE İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

4.1. ‘Sein’ Fiilinin Morfolojik Düzensizliği

Türkçede fiiller basit fiiller ve birleşik fiiller şeklinde ikiye ayrılırken Almancada fiiller düzenli(zayıf) (*regelmäßige Verben*), düzensiz (kuvvetli) (*unregelmäßige Verben*) ve karışık (*gemischte Verben*) şeklinde üç gruba ayrılmaktadır. Karışık fiiller konumuzla ilgisi olmadığı için detaylandırılmayacaktır. Kısaca açıklamak gerekirse düzenli fiillerde fiil kökü herhangi bir değişikliğe uğramadan sadece kişi çekim eki alırlar. Örnek olarak verilen şimdiki zamanda *machen* (yapmak) fiil çekimi şu şekildedir; *machen(mach-)*

Düzenli fiillerde hikaye geçmiş zaman Präteritumda fiil kökü değişmez ve –te takısı alır. *Ich mach-te, du mach-te-st* gibi. –DI’li geçmiş zaman Perfekte fiil kökünün önüne ge-,sonuna –t takısı getirilerek kullanılır

macht –machte- hat gemacht

Düzensiz (kuvvetli) fiillerde ise kesin bir kural yoktur ve fiil kökü çekim sırasında ve kiplerde değişmekte ancak sonuna ek almazlar. Düzensiz fiillere örnek olarak *sprechen* (konuşmak) fiilini inceleyecek olursak; *sprechen(sprech-)* fiili 2.ve 3.tekil şahısların çekiminde kök değişikliğe uğrar ve *sprichst-spricht* şeklinde kullanılır.

Hikâye geçmiş zaman Präteritumda kök *sprach* –DI’li Geçmiş zaman Perfekte *gesprochen* şeklindedir.

spricht-sprach- hat gesprochen

Örnekte de görüldüğü gibi her üç zamanda da kök değişmiştir.

Düzensiz fiiller içinde bulunan *sein* fiili gerek kişi çekim sırasında gerek kiplerde uğradığı morfolojik değişim açısından Almanca’nın en istisna fiili olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira kök tamamen değişmektedir.

Türkçede kip sayısı Almancaya göre daha fazladır. Almancada kip (modus) yalnızca üç tanedir. Bildirme kipi (*Indikativ*), Dilek –İstek kipi (*Konjunktiv I –Konjunktiv II*) ve Emir kipi.

Almanca'nın en istisna fiili olarak sein fiili bildirme kipi olan Indikativte bütün kişi çekimlerinde -2.çoğul şahıs hariç- kökte değişikliğe uğramaktadır.

SEIN	Şimdiki Zaman	Hikaye Geçmiş Zaman	-DI Geçmiş Zaman
1. Tekli kişi	bin	war	bin gewesen
2. Tekli kişi	bist	warst	bist gewesen
3. Tekli kişi	ist	war	ist gewesen
1. Çoklu kişi	sind	waren	sind gewesen
2. Çoklu kişi	seid	wart	seid gewesen
3. Çoklu kişi	sind	waren	sind gewesen

Dilek-istek kipi (Konjunktiv I-II)

SEIN	Şimdiki Zaman	Hikaye Geçmiş Zaman
1. Tekli kişi	sei	wäre
2. Tekli kişi	sei(e)st	wär(e)st
3. Tekli kişi	sei	wäre
1. Çoklu kişi	seien	wären
2. Çoklu kişi	sei(e)t	wär(e)t
3. Çoklu kişi	seien	wären

Tabloda da dikkat çekildiği üzere 'sein' fiili Alman dilinde uğradığı morfolojik değişim ve kuraldışılık sebebiyle özel bir duruma sahiptir.

4.2. 'Sein' Fiilinin Ana Fiil Olarak Kullanımı

Almancada 'sein' fiili morfolojik olarak özel bir yere ve öneme sahip olmasının yanı sıra içerdiği anlam bakımından da dikkat çekmektedir. William Shakespeare'nin ünlü eseri Hamlet'te geçen ünlü sözünde (to be or not to be) Türkçe '*Olmak ya da Olmamak*' Almanca '*Sein oder Nichtsein*' ile anlamsal karşılıklarından biri olarak net bir şekilde görebilmekle birlikte Duden sözlük anlam çeşitliliğini şu şekilde açıklamaktadır.

1- a-belirli bir durumda konumda bulunmak, belirli koşullara maruz kalmak, belirli bir özelliğe şekle sahip olmak

“sich in einem bestimmten Zustand, in einer bestimmten Lage befinden; sich bestimmten Umständen ausgesetzt sehen; eine bestimmte Eigenschaft, Art haben.”

Örn. *gesund, müde, lustig sein.* (*sağlıklı, yorgun, keyifli olmak*)

das kann doch nicht wahr sein! (*Bu gerçek olamaz*)

b- belirli bir sahipliği anlatmak(*jemandes Besitz, Eigentum darstellen; jemandem gehören*)

Örn. *Das ist meins / mir* (*bu benim*)

c- biri tarafından belirli bir durum olarak tespit edilmesi

(*von jemandem als bestimmtes eigenes Befinden festgestellt werden*)

Örn. *Mir ist (es) kalt / schlecht / übel* (*üşüyorum/ kötüyüm / fenalaşıyorum*)

d- Aidiyeti veya bir sınıflandırma, gruplandırmayı ifade eder.(*...drückt die Identität oder eine Klassifizierung, Zuordnung aus*)

Örn: *du bist ein Schuft* (*sen alçak bir herifsin*)

“*Ich bin Paul und das ist meine Schwester Maria*” (*Ben Paul ve bu benim kızkardeşim Maria*)

e- Bir hesaplamanın sonucuyla ilişkili bir neticeye varmak, kanıtlamak (*in Bezug auf das Ergebnis einer Rechenaufgabe*) *zum Resultat haben, ergeben*

Örn. *Dreßig minus neun ist / sind einundzwanzig* (*otuz eksi dokuz yirmibirdir*)

f- Zaman sebebiyle durum olarak verilmiş olmak ((*aufgrund der Zeit*) *als Umstand, Zustand o. Ä. gegeben sein*)

Örn. *gestern war der fünfte Mai* (*dün mayısın beşiydi*)

2-a- herhangi bir yerde bulunmak, meşgul etmek. (*sich irgendwo befinden, aufhalten*)

Örn. *Bier ist im Kühlschrank* (*bira buzdolabındadır*)

b-soyundan gelmek, gelmek (*stammen, kommen*)

Örn. *das Paket ist von Mutter* (*paket anneden*)

3-a- belirli bir zamanda, belirli bir yerde olmak, vuku bulmak (“ *an einem bestimmten Ort, zu einer bestimmten Zeit stattfinden, vonstattengehen* ”)

Örn. *die erste Vorlesung ist morgen* (*ilk ders yarın*)

b- belirli yerde, belirli bir zamanda, belirli şartlar altında olmak, meydana gelmek (“an einem bestimmten Ort, zu einer bestimmten Zeit, unter bestimmten Umständen geschehen, sich ereignen”)

Örn. *die meisten Unfälle sind nachts* (çoğu kazalar geceleri olur)

c- olmak, meydana gelmek (*geschehen, vor sich gehen, passieren*)

Örn. *das kann doch nicht wahr sein!* (Bu gerçek olamaz)

4- var olmak, bulunmak (*da sein; bestehen; existieren*)

Örn. *in diesem Bach sind (gibt es) viele Fische* (bu derede bir sürü balık var)

4.3. ‘Sein’ Fiilinin Kopula Özelliği

Her dil kendine özgü cümle kuruluş biçimlerine ve buna uygun dilbilgisi kurallarına sahiptir. Hint-Avrupa dil ailesinden indo-germen dil grubuna dâhil olan Almanca’nın cümle kuruluşları, gramer çatısı Ural-Altay dil ailesinden olan Türkçeden oldukça değişiktir. Türkçede cümle kuruluşu Özne-Nesne-Yüklem (Subjekt-Objekt-Verb=S-O-V) şeklindeyken Almancada ise Özne- Yüklem- Nesne (Subjekt- Verb- Objekt=S-V-O) şeklindedir. *Ali okula gidiyor*(Tr.). *Ali geht in die Schule*(Alm.) gibi.

Ayrılan diğer bir nokta Türkçe anadil konuşucusu gerek sözlü iletişimde gerek yazın dilinde cümle kurarken yüklem kullanmadan da duygu ve düşüncelerini dile getirebilmektedir. Buradaki yüklem kullanılmama durumu cevher fiil, ana yardımcı fiil, ek fiil vb. şeklinde tanımlanan i-mek fiilinin eklenmesine gerek duyulmamasından kaynaklanmaktadır. Oysaki Almancada yüklemsiz cümle kurulamaması söz konusudur. Türkçe *bugün hava çok soğuk* cümlesi –Dir ekini almadan da gramer olarak doğru bir cümleyken Almancada *das Wetter heute sehr kalt* cümlesi gramer olarak eksik ve hatalı bir cümle olmaktadır. Bu yüzden *das Wetter ist heute sehr kalt* şeklinde olmak zorundadır. Örnek cümlede olduğu gibi bu durum *sein* fiilinin kopula özelliğine işaret etmektedir. Almancada en çok kullanılan kopulativ fiil olarak karşımıza *sein*, *werden* ve *bleiben* fiilleri çıkmaktadır.

Kopula kavramının ne anlama geldiğini üçüncü bölümde Türk dilbilimcilerin açıklamalarına yer vererek detaylandırmaya çalışmıştık. Almanca yönünden ilk olarak Duden Almanca-Almanca sözlüğe baktığımızda dilbilgisel anlamda kopula *özneyle yüklem arasında bağ oluşturan fiil formu* olarak anlatılmaktadır. “Verbform, die die Verbindung zwischen Subjekt und Prädikativ herstellt” Alman dilbilimcilerinden Ulrich Engel Deutsche

Grammatik kitabında (s.767) kopulaya kısa bir yer vererek yalnızca çok genel bir anlamı olduğunu ve bu fiillerin temelde özne ve sıfat veya isim tamlamasında bağ aracı olarak kullanıldığını, kopulatif fiillerden en sık kullanılanların sein, werden ve bleiben fiilleri olduğunu açıklamaktadır.

Gerdhard Helbig ve Joachim Buscha ise fiilleri sentaks olarak sınıflandırarak kopulativ fiilleri tek başına kullanılamayan (*Nicht-Vollverben*), cümlelerin diğer unsurlarını eyleme bağlayan fiiller olarak gruplandırmaktadır. Kopulayla eylemin bağlandığı unsurlar olarak sıfat, zarf veya isimlere işaret ederek *sein* fiilini süre gelen (durativ), *werden* fiilini başlamalı (inchoativ) *bleiben* fiilini ise süregelen+devam eden (durativ+kontinuativ) şeklinde tanımlamaktadır.(Deutsche Grammatik- Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. (S.451)

Fiilin sıfata bağlandığı cümle olarak; *Mein Auto ist kaputt (arabam bozuk(tur))*

Die Blumen sind verwelkt (çiçekler soluk-(tur))

Fiilin zarfa bağlandığı cümle olarak; *Unser Unterricht ist heute.(dersimiz bugün(dür))*

Die Veranstaltung war gestern.(Toplantı dündü)

Fiilin isme bağlandığı cümle olarak; *Mein Vater ist Lehrer (babam öğretmen(dir))*

Meine beste Freundin ist Candan (En iyi arkadaşım Candan(dır))

örneklerini verebiliriz. Birinci ve ikinci cümlede bildirme haber verme fonksiyonu bulunurken üçüncü cümlede varoluşsal bir bilgi söz konusudur.

Yukarıda verilen örneklerde *sein* fiilinin kopula özelliğine bağlı olarak Helbig ve Buschanın tanımladığı gibi süregelen varoluşsal bir durumu bildirdiği görülmekte ancak somut bir anlamının olmadığı ve tek başına kullanımının olamayacağı anlaşılmaktadır. Zira kopula fiilleri cümlelerin anlamına çok az katkı sağlamakta, öncelikle çekime işaret etmektedirler. Böylelikle işlevsel olarak değişim, geçerlilik, kipsel görünümü öne çıkmaktadır.

Tahir Balcı Grundzüge der türkisch-deutschen kontrastiven Grammatik kitabında (s.46) kopula fiilleri sıfat veya ismin yalın haliyle kullanılan fiiller olarak açıklamaktadır. *“Kızım büyüyünce doktor olacak. Çok okumuşsun, ama adam olmamışsın; maalesef cahil kalmışsın”* cümleleri ile örneklendirir.

4.4. ‘Werden’ Fiilinin Anlamı ve Kullanım Alanları

‘Werden’ fiili ‘sein’ fiili gibi olmak anlamı içerse de düşünsel arka planda süreç içeren bir anlam taşımaktadır. Hangi anlamlar taşıdığı Duden sözlükte şu şekilde açıklanmaktadır;

1- a- Belirli bir duruma gelmek, belirli bir özellik kazanmak (*in einen bestimmten Zustand kommen, eine bestimmte Eigenschaft bekommen*)

Örn. *das Wetter wurde schlechter* (hava kötüleşti)

b- Birisinde belirli bir his olarak ortaya çıkmak (*als ein bestimmtes Gefühl bei jemandem auftreten*)

Örn. *(jemandem) mir wird es übel* (kötü hissediyorum)

2 - a- Bir gelişmeye uğramak (*eine Entwicklung durchmachen*)

Örn. *Vater werden* (baba olmak)

b- bir şeye dönüşmek (*sich zu etwas entwickeln*)

Örn. *das Kind ist zum Mann geworden* (çocuk adam oldu)

c- bir şeyden dönüşmek, oluşmak (*sich aus etwas entwickeln*)

Örn. *aus Liebe wurde Hass* (aşk nefrete dönüştü)

d- belirli bir zamana yaklaşmak (*sich einem bestimmten Zeitpunkt nähern*)

Örn. *in wenigen Minuten wird es 10 Uhr* (bir kaç dakika sonra saat 10 olacak)

3- oluşmak (*entstehen*)

Örn. *was nicht ist, kann noch werden* (olmadıysa bir dahakine olur)

b- tasarlandığı bir sonuçta kendini göstermek (*sich so im Ergebnis zeigen, darstellen, wie es auch beabsichtigt war*)

Örn. *Das wird was werden* (bu bir şey olacak)

4- birine nasip olmak (*jemandem zuteilwerden*)

Örn. *jedem Bürger soll sein Recht werden* (her vatandaşın hakkı olmalı)

4.5. ‘Sein ‘ ve ‘Werden’ Fiilleri Arasındaki Anlamsal Farklılıklar

Yukarıdaki açıklamalarda da görüleceği üzere sein fiili özetle olmak, bulunmak, var olmak anlamlarını içerirken werden fiili ise Türkçe oluşmak fiili gibi bir değişim, dönüşüm ve oluşum anlamlarını ifade ederken kullanılmaktadır.

Ich bin eine Mutter (ben bir anneyim) cümlesi bir durum bilgisi bildirirken *Ich werde eine Mutter* (ben bir anne olacağım) cümlesi ise zamansal bir farklılığı içeren sonradan olacak bir gelişimi ifade etmektedir. *Ich bin müde* (yorgunum) cümlesi ile *ich werde müde* (yoruluyorum) cümlesi arasında yine benzer bir ilişki söz konusudur.

Türkçe ‘olmak’ fiilin Almanca’da yerine göre ‘sein’ veya ‘werden’ fiilleriyle karşılık bulması çeviri yaparken bazı farklılıklar ortaya çıkmasına da yol açmaktadır. Türkçe ‘olmak’ fiili düşünsel planda anlam olarak aynı zamanda süreci içerse de Alman dili bunu iki farklı fiil ‘sein’ ve ‘werden’ ile ifade edebilmektedir. Bu ayrım Kuran’ın Türkçe ve Almanca çevirilerinde net olarak görülebilmektedir. Kuthan Kahramantürk “*Hermeneutische Betrachtungen zum Stellenwert von ‘Wort’ in der christlichen Mystik*” adlı makalesinde de bu anlam farklılığına işaret etmektedir (2017:251). Bakara suresi 117. Ayeti “(Allah), gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. O bir şeyi (yaratmayı) hükmetmek istedi mi, sadece ‘ol’ der o da oluverir” şeklinde çevrilirken aynı ayetin Almanca çevirisi “Er ist derjenige, der die Himmel und die Erde ohnegleichen erschaffen hat. Wenn er etwas will, was geschehen soll, dann sagt er zu ihm “*werde*” und es geschieht sofort” şeklindedir. Bu örnekte de net olarak görüleceği üzere Kuran’ın Almanca çevirisinde düşünsel olarak değişim, dönüşüm ve oluşum anlamlarını içeren ‘werden’ fiili kullanılmaktadır.

4.6. Almancada ‘Sein‘ ve ‘Werden’ Fiillerinin Yardımcı Fiil Olarak Kullanılması

Günay Karaağaç Türkçenin Dilbilgisi kitabında(s.389)” *ana yardımcı eylemin bütün dillerde ad cümlesi, bir yapma veya olmanın söz konusu olmadığı, yalnızca bildirmenin söz konusu olduğu cümleler*” olarak tarif ederek geniş kullanımı sebebiyle birçok dilin dilbilgisinde birleşik eylem çekimleri olarak adlandırıldığını ifade etmektedir.

Tahir Nejat Gencan ise Dilbilgisi kitabında (s.321) yardımcı eylemi “*ad soylu sözcüklere iş, devim, oluş, kılış, yargı anlamı katan asıl görevi bu olan sözcükler*” olarak açıklamakta ve başlıca yardımcı eylem olarak *etmek, eylemek, olmak, kılmak....* kelimelerini göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi *olmak* fiilinin yardımcı eylem sayılabilmesi için kendisinin tek başına belli bir anlamının bulunmaması, sonuna geldiği sözcüğe eylem manası katması, görevinin ancak bu olması gerektiğini belirtmektedir.(s. 326)

Tahir Balcı Grundzüge der türkisch-deutschen konstrativen Grammatik (s.46) ve Gerhard Helbig & Joachim Buscha Deutsche Grammatik (s.50) kitaplarında yardımcı fiilleri altı grupta toplamaktadırlar;

- Ağırlıklı olarak zaman yapımına hizmet eden ve mastar veya geçmiş zaman formuyla (Partizip II) birlikte kullanılan yardımcı fiiller;

“Wir **haben** das Stadtmuseum besichtigt.(Şehir müzesini ziyaret ettik)

Beim Fernsehen **bin** ich eingeschlafen.(Televizyon izlerken uyuyakaldım)

Werden Sie mir ein Stilwörterbuch schenken? (Bana bir sözlük hediye edecek misiniz?)”

- Tarz (Modalität) bildiren yardımcı fiiller;

“Darf ich eintreten? (Girebilir miyim)?

Sie müssen die Menschenrechte berücksichtigen.(İnsan haklarına saygı duymak zorundasınız)

Der Bürgermeister soll die Armen unterstützen.(Belediye başkanı fakirleri korumalı)”

- Yardımcı fiile çok yakın olan, mastar haliyle birlikte kullanılan ve anlamsal olarak modal fiillere benzeyen fiiller;

“Du brauchst nicht zu kommern.(Gelmek zorunda değilsin)

Er pflegt in diese Bibliothek zu kommen.(Genelde bu kütüphaneye gelir)

Sie hat mir versprochen zu gehen (Bana gideceğine söz verdi)”

- Yardımcı fiile yakın olan ve sadece bir isimle birlikte kullanılan fonksiyonel fiiller (Funktionsverben)

“Wir brachten die Firma in Ordnung. (Firmayı düzene soktuk)

Diese Frau stellt deine Worte in Frage.” (Bu kadın sözlerinden şüpheye düşüyor.)

- Yalnızca mastar + zu ile kullanılan süreç fiilleri(Phasenverben);

“Es hört auf zu regnen.(yağmur diniyor)

Das Kind fing an zu weinen” (Çocuk ağlamaya başladı)

- Sıfat veya ismin yalın haliyle kullanılan kopula fiiller ;

“Nächstes Jahr **wird** sie Ärztin. (Gelecek yıl doktor olacak)

Deine Mutter **ist** noch jung” (Annen hala genç-tir)

Ulrich Engel ise Deutsche Grammatik kitabında (s.391) geleneksel ve en yeni dilbilgisi kitaplarında çok farklı tarif edildiğini, kısmen perfekt ve pasif yapan fiiller (*haben, sein, werden*) altında, kısmen de Modal fiiller ile ilişkilendirildiğini belirtmektedir.

Engel'in görüşüne göre yardımcı fiil olarak perfekt ve pasif yapan (Nebenverben) *haben, sein, werden* fiilleri ve bunlarla yapılan birleşik fiiller anlaşılmalıdır.

Her üç Almanca dilbilimcisinin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere yardımcı fiil olarak kullanılan fiillerin *haben, sein, werden* fiilleri olduğu ve bunlarla farklı çatılar oluşturulduğu görülmektedir. Etken (aktif) çatıda cümlelere örnek olarak;

*Ich **bin** heute nach Izmir gekommen. (Bugün İzmir'e geldim)*

*Meine Tochter **war** gestern in die Türkei geflogen. (Kızım dün Türkiye'ye gitmişti.)*

*Vor dem Essen **sind** wir zum Einkauf gegangen (Yemekten önce alışverişe gittik)*

*Die Frau **wird** in fünf Minuten ins Flugzeug steigen.(Kadın beş dakika sonra uçağa binecek)*

*Wenn du das Richtige nicht sagst, **werde** ich sofort die Polizei rufen(Doğruyu söylemezsen, hemen polisi çağıracağım)*

*Der Forscher **wird** die Ursachen vieler Verkehrsunfälle erklären.(Araştırmacı birçok trafik kazasının sebeplerini açıklayacak)*

Edilgen (pasif) çatıda cümlelere örnek olarak;

*Die Briefe **wurden** geschrieben (Mektuplar yazıldı)*

*Die Sitzung **wird** von dem Bürgermeister angefangen. (Toplantı belediye başkanı tarafından başlatılıyor.)*

*Unsere Wohnung **wird** renoviert (evimiz restore ediliyor)*

*Die Kleidung **ist** gereinigt (elbise temizlendi)*

*Die Tür **ist** geschlossen (kapı kapatıldı)*

*Mein Auto **ist** repariert (Arabam onarıldı)*

V. BÖLÜM

DENKLİK İLİŞKİSİ

5.1. Tam Denklik İlişkisi

Çeviride tam denklik eşdeğerlik konusunu kuramsal bölümde hedef dil ile kaynak dil arasında bire bir çeviri(Volläquivalenz) ilişkisinin olduğunu görmüştük. Hedef dil ile kaynak dil arasında yeterli bir denklik, her açıdan örtüşme ve eşitliğin sağlanabilmesi düzanlamsal(denotative Äquivalenz) boyutuyla karşımıza çıkmaktadır. Düzanlamsal çeviride her iki dil arasında çok yakın bir eşdeğerlik söz konusudur ve bu yüzden çevirmen çeviri yaparken herhangi bir güçlükle karşılaşmaz.

5.1.1 ‘Sein’ ve ‘Olmak’ Fiilleri Arasındaki Tam Denklik İlişkisi

Bu bölümde incelediğimiz kitaplardan ilki olarak İş Bankası Yayınlarından çıkan Yarat Ey Sanaçtı adlı Goethe’nin bazı şiirlerinin toplandığı kitapta, ikinci olarak Antoine de S. Exupery ‘nin Küçük Prens isimli eserinde Almanca ‘sein’ fiili ile Türkçe ‘olmak’ fiili arasında tam denklik bulunan cümleleri göstermeye çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI - GOETHE

Bilde, Künstler (s.1)

“Bilde, Künstler! Rede nicht!

Nur ein Hauch **sei** dein Gedicht.

Yarat, ey sanatçı! " Konuşma!

*Bir soluk **olsun** şiirin yalnızca!"*

Prometheus (s.2)

“Und darbtet, **wären**

Nicht Kinder und Bettler

Hoffnungsvolle Toren.

Ve öldürdünüz açlıktan

*Eğer umut peşinde **olmasaydılar***

Dilencilerle çocuklar.

Der Autor (s.6)

“Was **wär** ich
Ohne dich,
*Ne **olurdum***
Ben sensiz,”

An die Günstigen (s.7)”

“Dichter lieben nicht zu schweigen,
Wollen sich der Menge zeigen.
Lob und Tadel muss ja **sein!**”
Susmayı sevmez şair taifesi,
Kendini göstermektir onların tiryakiliği;
*Övgü ve yergi **olmalı** elbette ”*

Guter Rat (s.22)

“Sollst in der Kunst wohl anders **sein?**
Ist dir, die gute doppelt gut.
*Neden başka türlü **olmalı** sanatın evreninde?*
*Sende iyi **olan**, daha da iyiye katlanır”*

Wandrer's Nachtlid (s.27)

“Der du von dem Himmel **bist**,
Alles Leid und Schmerzen stillest,
Den, der doppelt elend **ist**,
*Sen, yeri göklerde **olan**,*
Tüm sancıları ve acıları sağaltan,
*Ve katmerli kederlere boğulmuş **olan**”*

Veilchen (s.29)

“Ach! Denkt das Veilchen, **wär**’ich nur
Die schönste Blume der Natur;
Ah diye düşündü menekşe,
*Doğadaki en güzel çiçek **olsaydım** keşke;”*

Nähe des Geliebten (s. 35)

“Ich bin bei dir, du **seist** auch noch so ferne.

*Seninleyim ne kadar uzakta **olsan** da*

“O **würst** du da!

*Ah, keşke burada **olsaydın!**”*

Elegie (s.47)

“Wir heiens: fromm **sein!**- Solche seligen Höhe

*İnançlı **olmak** diyoruz!- işte böylesine kutsanmış bir yüceliğe”*

“Nur wo du bist, **sei** alles immer kindlich,

So **bist** du alles, bist unüberwindlich.

Sadece senin bulunduğun yerde, olsun her şey çocukça

*İşte o zaman her şey **olursun** ve erişirsin aşılmazlığa.”*

Aus dem West-Östlichen Diwan - Hafis Nameh: Buch Hafis (s.50)

“**Sei** das Wort die Braut genannt,

Brätigam der Geist

*Gelin **olsun** sözcüğün adı,*

Damat ise ruhun namı,”

Unbegrenzt (s.51)

“Will ich wetteifern! Lust und Pein

Sei uns, den Zwillingen, gemein!

Wie du zu lieben und zu trinken,

Das soll mein Stolz, mein Leben **sein.**

Yarışmak isterim neşeye ve acıya gelince,

*Ortaklaşa ait **olsunlar** bizim gibi ikizlere!*

Senin sevmem ve içmem nasıl ise,

*Temeli **olsun** övüncüm ve yaşamım dediğime.”*

Offenbar Geheimnis (s. 51)

“Der du, ohne fromm zu **sein**, selig **bist!**

Das wollen sie dir nicht zugestehen.
*Sen ki, sofu **olmadan** mutlu **olabilmişsin!***
Budur itiraf edemedikleri yanın.”

Hikmet Nameh: Buch der Sprüche (s.53)

“ Wenn Gott so schlechter Nachbar **wäre**,
 Als ich **bin** und als du **bist**
 Der lässt einen jeden, wie er **ist**
*Eğer Tanrı da kötü bir komşu **olsaydı***
*Senin ve benim **olduğumuz** gibi*
*Çünkü ne ise, o **olarak** bırakır Tanrı herkesi”*

“Überall will jeder obenauf **sein**
*Her yerde herkes en tepede **olmak** istemekte”*

“Jeder sollte freilich grob **sein**
*Elbette haşin **olabilmeli** herkes”*

“So **wäre** Wahrheit nah und breit
 Und **wäre** lieblich und gelinde.
*O zaman yakında ve apaçık **olurdu** hakikat,*
*Sevimli ve hoş **olurdu** elbette.”*

Saki Nameh: Das Schenkenbuch (s.56)

“ Wo kann ich besser **sein**?
*Daha iyi nerede **olabilirim** ki başka?”*

“Daß er das Buch der Bücher **sei**,
*Kitapların kitabı **olduğuna** ise*

“Der Trikende, wie es auch immer **sei**,
*Ne olursa **olsun** içen kişi”*

Römische Elegien (s. 57)

“Wie wir einst so glücklich **waren**

*Bir zamanlar nasıl bu kadar mutlu **olabildiğimizi**”*

Amors Tempel nur **sein**, der den Geweihten empfängt,

*Karşılacak kendisine adanmış **olanı**”*

“Wäre die Welt nicht die Welt, **wäre** denn Rom auch nicht Rom

*Ne dünya, bu dünya **olurdu**, ne de bu Roma, bu Roma”*

“Tochter des Protheus möchte sie **sein**, mit Thetis gezeugt

*Proteus 'un Thethys 'ten doğma kızı **olmak** ister kimi zaman”*

“ Soll's ein Prälate denn sein- gut, der Prälete **bist** du! (s.62)

*Yüksek bir rahip mi- peki, rahip **ol** o halde”*

“ Diesmal nicht; du gestehst, was ich dir sage, **sei** wahr, (s.70)

*Bu kez ve sen de itiraf ediyorsun hakikat **olduğunu** söylediklerimin”*

“ Ich, der Lehrer, **bin** ewig jung und liebe die Jungen

*Ben, orada öğretmen **olan**, sonsuzdur gençliğim ve severim gençleri”*

“ Kaum **war** das übrige Rund deiner Betrachtung noch wert. (s.74)

*Neredeyse bakmana değmez **olmuştun** etraftan kalanlar.”*

“ Sieht sie ihn einmal bei dir, gleich **ist** sie feindlich gesinnt, (s.80)

*Amor'u bir kez gördü mü senin yanında, can düşmanın **olur** çıkar.”*

Achilleis (s.83)

“**Sei** es! Gedenken wir nur des Nötigen, was noch zu tun ist.

*Bırakalım öyle **olsun**! Biz, kalan en önemli işlerimize bakalım”*

“ Euer **sei** die Vollendung, wenn bald mich die Urne gefasst hat

*Sizlere nasip **olsun** tamamlamak, kül kabı yakında hapsettiğinde beni içine ”*

“ Göttin, nicht weggekehrt empfang mich! Lerne recht **sein!**(s.88)

*Ey Tanrıça! Sirtını dönerek karşılama beni! Öğren adil **olmayı**”*

“ Himmelskönigin hoffte zu **sein**, entzündet von Hochmut (s.89)

*Gözleri kararmış Nereus kızının göklerin Tanrıçası **olmaya** umut bağlayışını?”*

“Wenn dein Reich dereinst, so spät es auch **sei**,

*Senin krallığın günlerden bir gün, ne kadar geç **olsa** da”*

“ Dir liegt immer das Ziel im Sinn, wohin es gesteckt **sei**,

*Hep hedef vardır senin aklında, nerede saklı olursa **olsun**”*

“ Heute der glücklichste **sei**, des künftigen Ruhmes gedenkend,

*O, bugün en mutlusu **olsun**, gelecekteki ölümsüzlüğün muştusuyla”*

“ Auf sich selber gestützt, den künftigen Menschen ein Mal **sei**

*Kendi kendinin desteğiyle bir anıt **olana** kadar tüm insanlara”*

“ Aber reizender **ist**’s, sich nahverwandter Gesinnung

*Hoşlanır; ama daha çekici **olanı**, ister hayatta, ister öldükten sonra”*

“ Immer gerüstet zu **sein**, und jeder gleiche dem Krieger,

Der von Helios’Blick zu scheiden immer bereit **ist**

*Hep kavgaya hazır **olmayı** ve herkes, Helios ’un bakışlarından*

*Ayrılmaya hep hazır **olan** savaşıya benzemeli”*

“Wie sie auch weise **sei**, der erdegeborenen Menschen

*Ne denli bilgece olursa **olsun**, yardımcı olmaz yeryüzü insanına”*

KÜÇÜK PRENS

“Wenn das Geheimnis zu eindrucksvoll **ist**, wagt man nicht zu widerstehen. (s.11)

*Gizlilik çok etkileyici **olduğunda** itiraf etmeye cesaret edilemez.”*

“Ich erklärte dem kleinen Prinzen ausführlich, daß Affenbrotbäume doch keine Stauden **sind**, sondern kirchturmhohe Bäume, (s.23)

Küçük Prens’e baoabların küçük bitkiler değil, tersine tapınaklar gibi kocaman olduklarını,”

“Ich bilde mir immer ein, ich **sei** zu Hause.”(s.30)

*Daima evde **olduğumu** hayal ederim”*

“Dieser Kampf der Schafe mit den Blumen soll unwichtig **sein**?

*Koyunların çiçeklerle bu savaşı önemsiz mi **olmalı**?”*

“Das konnte eine neue Art Affenbrotbaum **sein**. (s.37)

*Bu yeni bir tür baoab **olabilirdi**.”*

“Der kleine Prinz erriet wohl, dass sie nicht allzu bescheiden **war**, aber sie war so rührend. (s.38)

*Çok ta alçakgönüllü **olmadığını** anladı, ama çok etkileyiciydi.”*

“Versuche, glücklich zu **sein**. (s.44)

*Mutlu **olmayı** dene.”*

“Du wirst ja weit weg **sein**.(s.45)

*Sen uzakta **olacaksın**”*

“Wenn er sie selbst gehabt hätte, wäre es ihm möglich **gewesen**. (s.50)

*Kendisi de öyle bir güce sahip olsaydı, mümkün **olurdu**.”*

“und wenn dieser General dem erhaltenen Befehl nicht ausführte, wer **wäre** im Unrecht, er oder ich? (s.50) *O general aldığı emri yerine getirmeseydi suç kimde **olurdu**, onda mı bende mi?”*

“Wann wird das **sein**” erkundigte sich der kleine Prinz. (s.51)

*Ne zaman **olacak** bu? diye bilgi edindi küçük Prens.”*

“Es kann ganz gut **sein**, daß dieser Mann ein bißchen verrückt **ist**. (s.67)

*Bu adamın biraz çılgın **olması** gayet iyi **olabilir**.”*

“Denn man kann treu und zugleich **sein**.(s.79)

*Anlaşılan sadık ve aynı zamanda tembel **olunabilir**.”*

“Will man geistreich **sein**, dann kommt es vor, dass man ein bißchen aufschneidet.
(s.79)

*Bilgili **olmak** istendiğinde biraz palavra atıldığı oluyor.*

“Hier ist die Wüste. In den Wüsten **ist** niemand. (s.80)

*Burası çöl. Çöllerde kimse **olmaz**.”*

“Seine Blume hatte ihm erzählt, dass sie auf der ganzen Welt einzig in ihrer Art
sei. (s.88)

*Çiçeği evrende bir eşi daha **olmadığını** söylemişti ona.”*

“Du wirst für mich einzig **sein** in der Welt. Ich werde für dich einzig **sein** in der
Welt. (s.91)

*Sen benim için dünyada bir tane **olursun**. Ben senin için dünyada bir tane
olurum.”*

“Aber wenn du mich zähmst, wird mein Leben wie durchsonnt **sein**. (s.92)

*Ama beni evcilleştirirsen hayatım günlük güneşlik **olur**”*

“Du musst sehr geduldig **sein**.(s.93)

*Çok sabırlı **olmalısın**.”*

“Es wäre besser **gewesen**, du wärest zur selben Stunde wiedergekommen” sagte der
Fuchs. “Wenn du zum Beispiel um vier Uhr nachmittags kommst, kann ich um drei Uhr
anfangen, glücklich zu **sein**. (s.93)

*‘Hep aynı saatte gelirsen daha iyi **olur**’dedi tilki. ‘Örneğin öğleden sonra saat
dörtte gelirsen ben saat üçte mutlu **olmaya** başlarım’.*

“Ihr seid, wie mein Fuchs **war**.(s.95)

Tilkimin eskiden **olduğu** gibisiniz”

“Du weißt, mein Sturz auf die Erde..Morgen wird es ein Jahr **sein**.(s.108)

*Biliyorsun, yarın bir yıl **oluyor** dünyaya düşeli.”*

“Ich werde heute nacht dort **sein**.(s.111)

*Bu gece orada **olacağım**.”*

“Diese Nacht wird es ein Jahr **sein**.(s.114)

*Bu gece bir yıl **oluyor**.”*

“Was wichtig **ist**, sieht man nicht...

*Önemli **olan**, gözle görülmez.”*

“Mein Stern wird für dich einer der Sterne **sein**.(s.115)

*Benim yıldızım diğer yıldızlardan biri **olacak** senin için. ”*

“Alle werden sie deine Freunde **sein**

*Hepsi senin arkadaşın **olacak**.”*

“Gerade das wird mein Geschenk **sein**... Es wird **sein** wie mit dem Wasser.(s.115)

*Benim armağanım bu **olacak**. İçtiğim su gibi **olacak**.”*

“Du wirst immer mein Freund **sein**.(s.116)

*Sen benim arkadaşım **olacaksın** daima.”*

“Weißt du, es wird allerliebste **sein**.

*Biliyorsun, en iyisi **olacak**.”*

Alle Sterne werden Brunnen **sein** mit einer verrosteten Winde. (s.118)

*Bütün yıldızlar çıkışı paslanmış birer kuyu **olacak**”*

“Das wird so lustig **sein**.(s.118)

Bu keyifli olur.”

“Dann **bin** ich glücklich (s.121)

O zaman mutlu olurum.”

5.1.1.1 –DIK Biçimbirim İçeren ‘Olmak’ Fiilli Tam Denklik İlişkisi

Tahir Nejat Gencan Dilbilgisi kitabında (s.382) sıfateylemi “*Varlıkları niteledikleri ya da belirttikler için sıfat; özne, nesne, tümleç olarak yan önerme kurdukları için de eylem sayılan sözcüklere sıfat eylem denir Hem sıfat hem eylem olan bu sözcüklere ortaç da denir*” şeklinde açıklamaktadır. Yine aynı kitabında (s. 384) -DIK ekiyle yapılan ortaçların geçmiş zaman anlamına sahip olduğunu *Tanı-dık kimse, açılmadık kapı* gibi, belirtme ortacı olarak kullanıldığında ise -DIĞI şeklinde kullanıldığını belirtir. *Aldığı ev, okuduğu kitap* gibi.

Nihal Çalışkan Yabancı dil sınıflarında tümleç yan cümlelerinin öğretimi: eşdizimlilik ve semantik eğilimler temelli bir yaklaşım adlı makalesinde (2019) “*Türkçede yan cümlelerin isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillerle kurulmakta olduğunu belirterek bunlardan - İş, -mA, -mAK, -DIK, -AcAK ekleriyle kurulanlar adlaştırma sürecinden geçtikleri için hâl eklerini alarak tümleç göreviyle bir başka cümlelerin kuruluşunda yer aldığını, çekimli fiilin yüklem olduğu cümlelerde özne-yüklem uyumu şahıs ekleriyle sağlanırken adlaştırma temelli yan cümlelerde uyum, ilgi eki ile iyelik eki düzlemine taşındığını söylemektedir. Ayrıca –Dik ekiyle kurulan cümlelerin zihinsel algı yüklemeleri olduğunu ifade etmektedir. Pişman ol-*” gibi.

Muharrem Ergin sıfat fiilleri Türk Dilbilgisi kitabında (s.396) Partisip grubu başlığında toplayarak –dık, –dik, –ecek, –acak takılarını partisip grup olarak adlandırarak genellikle iyelik grubunun tamlanan unsur olduğunu ve iyelik eki olarak kullanıldığını belirtir. *Yakından tanıdığı, seni ilk gördüğüm* gibi.

Bu bölümde ilgili eserlerde –DIK biçimbirim ve sıfat fiil denkliğini örnek cümlelerle göstermeye çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Elegie (s. 47)

“Nur wo du **bist**, sei alles immer kindlich,

Sadece senin bulunduğun yerde, olsun her şey çocukça”

Hikmet Nameh: Buch der Sprüche (s.53)

“Als ich **bin** und als du **bist**

*Senin ve benim **olduğumuz gibi**”*

“Ein Haus, worin zwei Weiber **sind**,

Es wird nicht rein gefegt

*İçinde iki kadının **bulunduğu** ev*

*Yeterince temizlenip **paklanmaz.**”*

Saki Nameh: Das Schenkenbuch (s.56)

“Daß er das Buch der Bücher **sei**,

*“Kitapların kitabı **olduğuna** ise*

Römische Elegien (s. 57)

“Wie wir einst so glücklich **waren**

*Bir zamanlar nasıl bu kadar mutlu olabili**diğimizi**”*

“Diesmal nicht; du gestehs, was ich dir sage, **sei** wahr, (s.70)

*Bu kez ve sen de itiraf ediyorsun hakikat **olduğunu** söylediklerimin”*

“Wem vom Ilios’Feld Rückkehr nach Hause bestimmt **sei** (s.92)

*Bilebilir kaderin Troya’dan geri dönüşü kimlere nasip **ettiğini**”*

KÜÇÜK PRENS

“Wenn das Geheimnis zu eindrucksvoll **ist**, wagt man nicht zu widerstehen. (s.11)

*Gizlilik çok etkileyici **olduğunda** itiraf etmeye cesaret edilemez.”*

“Ich wußte ja, dass es außer den großen Planeten wie der Erde, dem Jupiter, dem Mars, der Venus, denen man Namen gegeben hat, noch Hunderte von anderen gibt, die manchmal so klein **sind**, daß man Mühe hat, sie im Fernrohr zu sehen. (s.19)

Dünya, Jüpiter, Mars, Venüs adı verilen büyük gezegenlerin dışında daha yüzlerce gezegen bulunduğunu, bazılarının teleskopla bile güç görülecek kadar ufak olduğunu biliyordum.”

“Ich habe ernsthafte Gründe zu glauben, daß der Planet, von dem kleine Prinz kam, der Asteroid B 612 **ist**.

Küçük Prens'in geldiği gezegenin “Asteroid B 612” olduğuna inanmamın güçlü sebepleri var.”

“Ich erklärte dem kleinen Prinzen ausführlich, daß Affenbrotbäume doch keine Stauden **sind**, sondern kirchturmhohe Bäume und selbst wenn er eine ganze Herde Elefanten mitnähme, würde diese Herde nicht mit einem einzigen Affenbrotbaum fertig werden.(s.23)

Küçük Prens'e baoabların küçük bitkiler değil, tersine tapınaklar gibi kocaman olduklarını, hatta yanına bir fil sürüsü de katsa bu sürünün bir tek baoab ağacını bile yiyip bitiremeyeceğini belirttim.”

“Ich bilde mir immer ein, ich **sei** zu Hause.(s.30)

Daima evde olduğumu hayal ederim.”

“Der kleine Prinz erriet wohl, daß sie nicht allzu bescheiden **war**, aber sie war so rührend.(s.38)

Çok ta alçakgönüllü olmadığını anladı, ama çok etkileyiciydi.”

“Seine Blume hatte ihm erzählt, daß sie auf der ganzen Welt einzig in ihrer Art **sei**. (s.88)

Çiçeği evrende bir eşi daha olmadığını söylemişti ona.”

“Ihr seid, wie mein Fuchs **war** (s.95)

Tilkimin eskiden olduğu gibisiniz.”

“Waren sie nicht zufrieden dort, wo sie **waren**.?(s.97)

Bulundukları yerde memnun değiller miydi?”

“ ‘Man ist nicht zufrieden dort, wo man **ist**’ sagte der Weichensteller.
 ‘Kimse bulunduğu yerden memnun değildir’ dedi makasçı”

5.1.2. “Werden” ve “Olmak” Fiilleri Arasındaki Tam Denklik İlişkisi

Bu bölümde yine aynı eserlerden ve Hermann Hesse’nin Sidhartha adlı romanından Almanca werden fiili ve Türkçe olmak fiili ile tam denklik içeren cümleleri göstermeye çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI - GOETHE

Römische Elegien (s. 57)

“**Werd** auch meiner, und ihn nenn ich mit Freuden Gemahl!

*Benim de efendim **olmuşt** ve hoşlanıyorum ona kocam demekten”*

KÜÇÜK PRENS

“Und wenn der Planet zu klein ist und die Affenbrotbäume zu zahlreich **werden**, sprengen sie ihn. (s.25)

*Hele bir de gezegen çok küçük, baoablar çok fazla **olursa** tahrip ederler gezegeni”*

“Er **wurde** rot vor Erregung und fuhr fort. (s.34)

*Öfkeden kıpkırmızı **oldu** ve devam etti.”*

“So hatte der kleine Prinz trotz des guten Willen seiner Liebe rasch an ihr zu zweifeln begonnen, ihre belanglosen Worte bitter ernst genommen und war sehr unglücklich **geworden**. (s. 41)

*Böylece küçük Prens sevgisindeki iyi niyete karşın çok geçmeden ondan şüphelenmeye başlamış, önemsiz sözlerini ciddiye almıştı ve çok mutsuz **olmuştu**.”*

“Die meine erfüllte den Planeten mit Duft, aber ich konnte seiner nicht froh **werden**. (s.41)

*Benimki kokusuyla bütün gezegeni kaplamıştı ama ben ondaki güzellikten mutlu **olamamıştım**.”*

“ ‘Ah, ah, schau, schau ein Bewunderer kommt zu Besuch!’ rief der Eitle von weitem, sobald er des kleinen Prinzen ansichtig **wurde**. (s.55)

*Küçük Prens uzaktan görünür **olduktan** sonra “ ah bak bak bir hayranım ziyarete geliyor” diye seslendi kendini beğenmiş..”*

“Nach fünf Minuten **wurde** der kleine Prinz der Eintönigkeit dieses Spieles überdrüssig. (s.56)

*Beş dakika sonra bu oyunun tekdüzeliğinden Küçük Prens sıkılır **olmuştu.**”*

SİDDHARTHA

“Govinda wußte: dieser wird kein gemeiner Brahmane **werden.**

*Biliyordu Govinda: Sıradan bir Brahman **olmayacaktı.**”*

“Nein, und auch er, Govinda, wollte kein solcher **werden**, kein Brahmane, wie es zehntausend gibt.

*Hayır. Sonra kendisinin de, Govinda'nın da niyeti yoktu böyle biri, binlerce Brahman'dan biri **olmaya.**”*

“Er wird ein Samana **werden.**

*O da bir Samana **olacak.**”*

“Ein Samana zu **werden**, ist mein Verlangen.

*Bir Samana **olmaktır** gönlümün arzusu.”*

“Wirst du immer so stehen und warten, bis es Tag **wird**, Mittag **wird**, Abend **wird.**

*Hep böyle durup bekleyece misin sabah **olana** kadar, öğle **olana** kadar, akşam **olana** kadar.”*

“Ein Ziel stand vor Siddhartha, ein einziges: leer **werden**, leer von Durst, leer von Wunsch, leer von Traum, leer von Freude und Leid.

*Bir hedef bulunuyordu Siddhartha'nın önünde, tek bir hedef: Arınmış **olmak**, susamalardan arınmış, istemelerden arınmış, düşlerden, sevinçlerden, acılardan arınmış.”*

“**ward** Staub, wehte ins Gefild.

*Un ufak **oluyor**”*

“Was, o Siddhartha, was **würde** dann aus alledem werden, was auf Erden heilig, was wertvoll, was ehrwürdig ist?

*Yeryüzündeki kutsal, değerli ve saygın şeylerin nice **olur** hali, ey Siddhartha!”*

*“Als der Buddha- es war schon Nacht **geworden**- seine Rede schloß,
Buddha- gece **olmuştu** artık- konuşmasına son verir vermez,”*

*“vom selben Gesetz der Ursachen, des **Werdens** und des Sterbens,.....
aynı **varoluş** ve yok oluş yasasıyla....”*

*“welcher seine Heimat verlassen hat, um ein Samana **werden**,....
Yurdundan ayrılıp bir Samana **olan**”*

*”du sollst seinesgleichen **werden**
Onun gibi biri **olmaya** çalış”*

*“Die Stimme des Lebens, die Stimme des Seienden, des ewig **Werdenden**
Yaşamın sesiydi bu, var olanın sesi, dünya kuruldu kurulalı **oluşum** içinde olanın
sesi”*

5.2. Kısmi Denklik İlişkisi

Çevirmen çeviri yaparken tam denklik ve eşdeğerlik sağlanamadığı durumlarda her iki dil arasında yananlamsal çeviri (konotative Übersetzung) kullanımına başvurmak durumundadır. Yazın alanında bir metnin çevirisinde ana dil ile hedef dil arasında sosyolojik, kültürel, dinsel vb. farklılıklardan dolayı bir takım zorluklarla karşılaşılması olağandır. Bu zorlukları B. Aksoy Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi adlı kitabında(2002) (s.83) şu şekilde sıralamaktadır;

1) Sanatsal dil kullanımı ile ilgili sorunlar

2) Dilbilgisel sorunlar

3) Kültürel sözcükler ve kavramlar

4) Zamansal farklılıklar ile ilgili sorunlar

5) Yazınsal türler ile ilgili sorunlar

Bu tip sorunlarla karşılaşan çevirmen, çeviri yaparken hedef dilde tam eşdeğerliği sağlayamadığı kelimelerde veya cümlelerde ona yakın anlam içeren kelimeleri kullanmak durumunda kalmaktadır.

Bu kapsamda tez konusu olan Türkçe ‘olmak’ fiili ile Almanca ‘sein’ fiilinde tam denklige ulaşamadığı durumlarda i-mek fiilinin olumsuzu *değil* edatı, *var*, *yok kelimeleri* ile kısmi denklik sağlanmaktadır. *Var-yok* kelimeleri ve *değil* edatı koşaç kullanımının söz konusu olduğu cümlelerde karşımıza çıkmakta ve varoluşsal durum bildiren cümle meydana getirmektedir. Örn.Almanca *In diesem Bach sind (gibt es) viele Fische Türkçe bu derede bir sürü balık var* şeklinde çevrilmekte olumsuzu ise Alm. *in diesem Bach sind (gibt es) keine Fische*, Tr *bu derede bir sürü balık yok* şeklinde ifade edilmektedir. İ-mek cevher fiilinin – Dlr koşacı bu kelimelerin sonuna eklenmektedir.

5.2.1 Sein ve Olmak Fiillerinin Kısmi Denklik İlişkisi

Bu bölümde ilgili kitaplarda Almanca sein ve Türkçe olmak fiilleri arasında kısmi denklik içeren cümleleri göstermeye çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Das Alter (s.13)

Und vor der Tür will er nicht **sein**.

*Ve o da **kalmak** istemez kapının önünde.*

Amor als Landschaftsmaler (s.18)

“Doch es **ist** das Schwerste noch zurücke.

*Ama geride daha işin zor yanı **vardır**.*

Selbstbildnis (s.24)

“Was **ist** denn an dem ganzen Wicht

Original zu nennen?

*“O zaman ne gereği **var***

Şu ya da bu özellik onun karakteridir demeye”

Abwege (s.37)

Das **ist** nicht erfreulich;

*Sevindirici **değildir** böylesi;”*

Elegie (s.44)

“**Ist** denn die Welt nicht übrig?

Kaldı mı geriye dünyadan bir şeyler?”

Elegie (s. 47)

“Nur wo du **bist**, sei alles immer kindlich,

*Sadece senin **bulunduğun** yerde, olsun her şey çocukça”*

Hikmet Nameh: Buch der Sprüche (s.53)

“Ein Haus, worin zwei Weiber **sind**,

Es wird nicht rein gefegt

*İçinde iki kadının **bulunduğu** ev*

Yeterince temizlenip paklanmaz.”

Römische Elegien (s. 57)

“Wem vom Ilios’Feld Rückkehr nach Hause bestimmt **sei** (s.92)

*Bilebilir kaderin Troya’dan geri dönüşü kimlere nasip **ettiğini**”*

Offenbar Geheimnis (s. 51)

“Du aber **bist** mystisch rein,

*Oysa esrarlı bir arılığın **var**”*

Römische Elegien (s. 57)

“Herkules **ist** nicht mehr, den dir Alkmene geboren

*O Herkül, artık aynı **değil** sana Alkmene’nin doğurduğuyla”*

“Wenn das Volk mich verklagt, ich muß es dulden! und **bin** ich

Etwa nicht schuldig! Doch ach! Schuldig nur bin ich mit dir!

Sabır göstermeliyim benden yakındığında halk! Ve üstelik

*Suçlu da **değil** miyim aslında? Ama ah, sadece seninle suçluyum”*

“Geh! Ihr **seid** der Frauen nicht wert! Wir tragen die Kinder

*Kadınlara layık **değilsiniz** sizler! Bizler çocuklarımızı taşıyoruz”*

“Nicht **ist** fest umzäunt die Grenze des Lebens; ein Gott treibt
*Sımsıkı çitlerle çevrilmiş **değildir** hayat; evet, sürükler bir Tanrı”*

“Eines **ist** mir verdrießlich vor allen Dingen, ein andres (s.77)
*Bir şey **vardır**, can sıkıntısı verir, bir başkası ise”*

Achilles(s.83.)

“Aber diesen **ist** nicht, den treu arbeitenden Männern
*Ama durumu aynı **değil** bana sadakatle hizmet eden askerlerimin”*

KÜÇÜK PRENS

“Das **ist** kein Schaf, das ist ein Widder. (s.12)
*Bu koyun **değil**, bu bir koç”*

“Es **war** einmal kleiner Prinz, der wohnte auf einem Planeten, der kaum größer war
als er selbst, und er brauchte einen Freund. (s.21)
*Bir zamanlar kendinden biraz büyük bir gezegende oturan bir Küçük Prens **varmış**
ve hep bir arkadaş ararmış.”*

“Aber ich **bin** leider nicht imstande, durch die Kistenbretter hindurch Schafe zu
sehen.(s.22)
*Ne yazık ki kapalı sandıkların içindeki koyunları görmeye muktedir **değilim**.”*

“Es **war** da gerade Platz genug für eine Straßenlaterne und einen
Laternenanzünder. (s.67)
*Üstünde ancak bir sokak feneri ve bekçisine yeterli yer **vardı**.”*

“Er **war** von einem alten Herrn bewohnt, der ungeheure Bücher schrieb. (s.71)
*Kocaman kitaplar yazan yaşlı bir adam **vardı** orada.”*

“**Waren** sie nicht zufrieden dort, wo sie **waren**? (s.97)
***Bulundukları** yerde memnun **değiller** miydi?”*

“ ‘Man **ist** nicht zufrieden dort, wo man **ist**’ sagte der Weichensteller. (s.98)

*‘Kimse **bulunduğu** yerden memnun **değildir**’ dedi makasçı”*

“ ‘Du erinnerst dich also nicht mehr?’ sagte er. Es **ist** nicht ganz genau hier. (s.111)

*‘Hatırlamıyor musun’ dedi. Tam burası **değil**.”*

5.2.2. Türkçede -DI ve -DIr Biçimbiriminin Denkliği

Türkçe cevher fiil, ana yardımcı fiil, ek eylem, özel fiil gibi adlarla adlandırılan i-mek fiilinin geçmiş zamanda –DI ve ve şimdiki zamanda bildirme görevi olarak –DIr eki aldığını ancak bu ekin 3.tekil ve çoğul kişi çekimi için ise Eski Türkçeden ermek fiiline paralel salt (yalın) fiil olarak *turmak* fiilinin ses değişimine uğrayarak;

“ *tur-ur/dur-ur >dir tur-ur-lar-/dur-ur-lar>dirler* “

şeklinde olduğunu belirten bir çok dilbilimcinin açıklamalarını daha önce belirtmiştik. Bu bölümde ilgili eserlerde Almanca sein fiili ile –DI ve –DIr biçimbirimi denkliğini ve bu yapıyı gösteren cümleleri göstermeye çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Prometheus (s.2)

“Und darbtet, **wären**

Nicht Kinder und Bettler

Hoffnungsvolle Toren.

Ve ölürdünüz aşıktan

Eğer umut peşinde olmasaydılar

Dilencilerle çocuklar.”

Vorklage (s.5)

Die Welt **ist** voller Widerspruch,

Und sollte sichs nicht widersprechen?

Çelişkilerle doludur dünya nasılsa.

Geri mi kalmalı kitabın bundan?

Der Autor (s.6)

Was **wär** ich

Ohne dich,

*Ne olur**dum***

Ben sensiz,

An die Günstigen (s.7)

Wollen sich der Menge zeigen.

Lob und Tadel muss ja **sein**!

Kendini göstermektir onların tiryakiliği;

*Övgü ve yergiler**dir** besinleri.*

Neue Liebe, Neues Leben (s.8)

Weg **ist** alles, was du liebtest

*Siliniver**di** daha önce sevdiklerin,*

Bei Betrachtung von Schillers Schädel (s.11)

“Im ersten Beinhaus **wars**, wo ich beschaute,

*Daha baktığım ilk mezarlık deposunday**dı**,”*

Das Alter (s.13)

Das Alter **ist** ein höflich Mann;

*Yaşlılık, nazik bir adam**dır**;*

Beherzigung (s.14)

Ach, was soll der Mensch verlangen?

Ist es besser, ruhig bleiben?

Ist es besser, sich zu treiben?

Acaba insan ne istemeli?

*Sakin kalmak mı**dır** en iyisi?*

*Kendini akıntıya bırakmak mı**dır** en ehveni?*

Amor als Landschaftsmaler (s.18)

“Und da **waren** Farben auf der Wiese,
Ve nasıl da canlıydı renkler çayırda”

“Doch es **ist** das Schwerste noch zurücke.
Und die Wangen **waren** von der Farbe
Wie das Fingerchen, das sie gebildet.
Ama geride daha işin zor yanı vardır.
Ve bu yanaklardan yansıyan renk,
Onu resmeden parmağın rengiydi”

Wert des Wortes (s.20)

“Worte **sind** der Seele Bild-
Nicht ein Bild! Sie sinde in Schatten!
Was wir hatten, wo **ist**’s hin?
Und was **ist**’s denn, was wir haben? -
Ruhun imgesidir sözcükler-
Hayır, imge değil! Yalnızca birer gölge!
Nerede şimdi bizde eskiden olanlar?
Ve nedir şimdi elimizdekiler? -”

Gedichte sind gemalte Fensterscheiben (s.21)

“Gedichte **sind** gemalte Fensterscheiben!
Camları resimlenmiş pencerelerdir şiirler”

“Da **ist** alles dunkel und düster;
Da **ists** auf einmal farbig helle;
Karanlık ve kasvetlidir her yer;
Bakın nasıldır anında renklerin aydınlığı”

Natur und Kunst (s.23)

So **ist**’s mit aller Bildung auch beschaffen
Eğitimin her türlüası böyledir aslında

Grabschrift (s.26)

“Das ist fñhrwahr ein Mensch **gewesen!**

Buradaki de herkes gibi bir insandı. ”

Veilchen (s. 29)

“Ach! Denkt das Veilchen, **wär**’ich nur

Die schönste Blume der Natur;

Ah diye düşündü menekşe,

Doğadaki en güzel çiçek olsaydım keşke; ”

Nähe des Geliebten (s. 35)

“O **wärst** du da!

Ah, keşke burada olsaydın!”

Anakreon’s Grab (s.36)

“Welch ein Grab **ist** hier, das alle Götter mit Leben

*Nasıl bir mezar**dır** ki bu, bütün Tanrılar tarafından onca hayatla ”*

Abwege (s.37)

“Künstler, wird’s im Innern steif,

Das **ist** nicht erfreulich;

Auch der vagen Züge Schweif

Ist uns ganz abscheulich.

Sanatçı, katlaşırsan eğer iç dünyanda,

*Sevindirici de**ğildir** böylesi;*

Bulanık gelgitlerin dolambacı da

*Tiksindirci**dır** bütünüyle hepimizi.”*

Egalite (s. 39)

“Der schlimmste Neidhart **ist** in der Welt,

Der Jeden für Seines-Gleichen hält

Kıskançların en kötüsü ise dünyada

Herkesi kendisiyle eşit bilendir. ”

Trilogie der Leidenschaft - An Werther (s. 42)

“Dem Scheiden endlich – Scheiden **ist** der Tod!

Ayrılık benzeri- ölümdür ayrılık aslında”

Elegie (s.44)

“Als **wärst** du wert des ewig schönen Lebens;

Sanki sonsuz ve güzel bir hayata layıktın;”

“Hier **war** das Ziel des innigsten Bestrebens,

Burada hedef, en derinde yatan çabalar dı”

“Der ich noch erst den Göttern Liebling **war**

Oysa daha az önce Tanruların sevgilisiydim”

Aussöhnung (s.49)

“Wo **sind** die Stunden, überschnell verflüchtigt?

Hızla uçup giden zamanlar, şimdi nerededir?”

“Trüb **ist** Geist, verworren das Beginnen

Bulanıktır ruh, karmakarışıktır başlangıçları”

Unbegrenzt (s.50)

“Dein Lied **ist** drehend wie das Sterngewölbe,

Anfang und Ende immerfort dasselbe,

Und, was die Mitte bringt, **ist** offenbar

Das, **was** zu Ende bleibt und Anfangs **war**.

Şarkın, hep dönüp duran yıldızlı gökkubbedir,

Başlangıcı ve sonu hep aynı yerededir,

Ve açıktır ortanın neyi getirdiği,

Ne var idiyse başlangıçta, odur sonun da belirlediği.”

Wink (s. 52)

“Das Wort **ist** ein Fächer! Zwischen den Stäben

Bir yelpazedir sözcük! Çubuklarının arasından”

“Der Fächer **ist** nur ein lieblicher Flor,
Yelpaze güzel bir çiçek örgüsüdür yalnızca.”

Hikmet Nameh: Buch der Sprüche (s.53)

“Wenn Gott so schlechter Nachbar **wäre**,
Eğer Tanrı da kötü bir komşu olsaydı”

“Gestehts! Die Dichter des Orients
Sind größer als wir Occidents
İtiraf edelim: Doğunun şairleri
Daha büyüktür biz batılı şairlerden”

“Das **ist** im Haß auf unsresgleichen
Geri kalmayışlarıdır birbirlerinden nefret etmekten”

“So **wäre** Wahrheit nah und breit
 Und **wäre** lieblich und gelinde.
O zaman yakında ve apaçık olurdu hakikat,
Sevimli ve hoş olurdu elbette.”

“Ob der Koran von Ewigkeit **sei**?
Kuran ebedi midir?

Ist vielleicht auch kein Gedicht
Veya bir şiir değildir belki de,”

Römische Elegien (s. 57)

“**Wäre** die Welt nicht die Welt, **wäre** denn Rom auch nicht Rom
Ne dünya, bu dünya olurdu, ne de bu Roma, bu Roma,”

“Fromm **sind** wir Liebende, still verehren wir alle Dämonen,

*İnançlıyız**dır** biz sevenler, taparız sessizce bütün şeytanlara”*

“O wie **war** ich beglückt!- Doch stille, die Zeit **ist** vorüber,
*Nasıl da muthuy**dum**! – Ama sus, geç**ti** artık o zamanlar,”*

“Diese Kleider, sie **sind** der neidischen Nachbarin Zeugen
*Kıskanç komşu kadına göre kanıt**tır** bu giysiler”*

“Arm **bin** ich, leider! und jung, und wohlbekannter den Verführern
*Yoksul**dum**, ne yazık ki! Gençtim ve iyi tanyorlardı beni baştan çıkarıcılar”*

“**Sind** zwei Liebende doch sich ein versammeltes Volk.
*Çünkü seven iki kişi, toplanmış bir halk demekt**ir** aslında”*

“Und was **war** das Geheimnis? als daß Demeter, die große,
*Ve ney**di** o sır? Büyük Tanrıça Demeter, günün birinde”*

“Das **war** Kreta beglückt! Das Hochzeitsbette der Göttin
*Mutluluğa boğmuş**tur** bu olay Girit’i! Tanrıçanın gelin döşeği”*

“Kaum **war** das übrige Rund deiner Betrachtung noch wert.
*Neredeyse bakmana değmez olmuş**tu** etraftan kalanlar.”*

“Eine Scheuche nur **wars**, was dich vertrieb! Die Gestalt
*Bir korkulukt**u** sadece seni oradan kaçırır! O gördüğün alameti”*

“Eines **ist** mir verdrießlich vor allen Dingen, ein andres
*Bir şey var**dır**, can sıkıntısı verir, bir başkası ise”*

“Aber ganz abscheulich **ists**, auf dem Wege der Liebe
*Ama çok iğrenç**tir**, pupa yelken giderken aşka doğru”*

“Welche Seligkeit **ists**! Wir wechseln sichere Küsse

*Ne büyük mutluluk**tur**! Kendinden emin buselerdir karşılıklı verdiklerimiz”*

“Alte Geschichten **sind** das, und ich erzähle wohl
Immer die mächtige Göttin, doch **war** sie für die Gesellschaft
*Eskiden kalma hikâyeler**dir** bunlar, anlatayım en iyisi.*
*Hep güçlüy**dü** Tanrıça, ama toplum için çekilmezdi.”*

“Uns zum besten! Doch bald sah sie mit Schmerzen; er **wars**!
*Ama acıyla gördü; Kahramanın ta kendisiy**di**”*

“Mußten gestehn: es **sei**, über dem Busen zu ruhn
Dieses herrlichen Weibes, ein schöner Gedanke.
*İtiraf etmek zorunda kaldılar: Güzel bir düşüncey**di** göğsünde*
Dinlenmek bu olağanüstü kadının.”

“Und der Alte **war** so Hahnrei, und hielt sie nur fester
*Ve öylesine boynuzlanmış**tı** ki Vulkanus, karısını tuttu daha bir sıkı”*

“Seit der Zeit **ist** zwischen den Zweien der Fehde nicht Stillstand:
O zamandan bu yana da ikisi arasındaki çekişme hiç son bulmadı”

“Doch es **ist** altes Gesetz: ich schweig und verehere
*Gelgelelim eski bir yasa**dır** bu: Susup saygı duymaktayım yalnızca”*

“Nicht **ist** fest umzäunt die Grenze des Lebens; ein Gott treibt
*Sımsıkı çitlerle çevrilmiş değ**il**dir hayat; evet, sürükler bir Tanrı”*

“Denn so hoch wir auch stehn, so **ist** der ewigen Götter
Ewigste Themis allein, und diese muss dauern und walten
Çünkü ne denli yüce olursa olsun konumlarımız, yalnızca
*Themis **'tir** Tanrılarının ve Tanrıçalarının en ebedi olanı”*

“Der, mich dünkt, noch weit vom Lichte des Äthers entfernt **ist**

O zaman ki, bence henüz gün ışığının epey uzağındadır”

“Mein **ist**, sie aufzuregen aus ferner friedlicher Wohnung

Bana düşen ise, kıskırtmaktır onları uzaklardaki huzurlu yuvalarından”

“Denn mir **sind** sie verhasst, die rohen, welcher der Männer

Çünkü benim için ancak nefrete layıktır onlar, erkeklerin”

“Welche Segel **sind** dies, die zahlreich, hintereinander

Hangi yelkenlerdir bunlar, böylesine kalabalık ve ardı ardına”

“Trüget mich nicht das Bild der bunten Schiffe, so **sind** es

Kühne phönikische Männer, begierig mancherlei Reichtums

Bu alacalı gemilerin görüntüsü aldatmıyorsa eğer beni

O zaman servet peşindeki gözüpek Fenikeli erkeklerdir bu gelenler”

“Überall **sind** Gefahren ihm nah, und Tyche, der Moiren

Her yerde yakındadır tehlikeler ve Moiraların en yaşlısı”

“Sie dem streitenden Mann zu reichen immer bereit **sind**.

Kavgaya girenlere sunmaya hep hazırdırlar”

KÜÇÜK PRENS

“Es **war** für mich eine Frage auf Leben und Tod. (s. 9)

Benim için bir ölüm kalım sorunuymuş bu.”

“Ich **war** viel verlassenener als ein Schiffbrüchiger auf einem Floß mitten im Ozean.

Okyanusun ortasında sal üstündeki kazaya uğramış bir gemiciden daha yalnızdım”

“Eine Riesenschlange **ist** sehr gefährlich und ein Elefant braucht viel Platz.

Boa yılanı çok tehlikelidir ve bir fil çok fazla yere ihtiyacı var.”

“Und ich **war** sehr stolz, ihm sagen zu können, daß ich fliege. (s.15)
Uçuşumu ona söyleyebilmekten gururluydum”

“Es **ist** eine Frage der Disziplin. (s.25)
Bu bir disiplin meselesidir.”

“Am Tage mit den dreiundvierzigmal **warst** du also besonders traurig?
Demek sen kırk dört günbatımı izlediğin gün pek üzgündün?”

“Mein Hammer, mein Bolzen, der Durst und der Tod, alles **war** mir gleichgültig.
 (s.34)
Çekicim, vidam, susuzluk ve ölüm, hepsi bana aynı geliyordu.”

“Der kleine Prinz erriet wohl, daß sie nicht allzu bescheiden war, aber sie **war** so
 rührend. (s.38)
Çok ta alçakgönüllü olmadığını anladı, ama çok etkileyiciydi.”

“Es **war** eine so stolze Blume.(s.45)
Öyle gururlu bir çiçektir.”

“Wenn er sie selbst gehabt hätte, wäre es ihm möglich **gewesen**, (s.50)
Kendisi de öyle bir güce sahip olsaydı, mümkün olurdu.”

“...und wenn dieser General dem erhaltenen Befehl nicht ausführte, wer **wäre** im
 Unrecht, er oder ich?
O general aldığı emri yerine getirmeseydi suç kimde olurdu, onda mı bende mi?”

“Denn für die Eitlen **sind** die anderen Leute Bewunderer. (s.50)
Çünkü kendini beğenmişler için bütün diğer insanlar onun hayranıdır”

“Es **war** da gerade Platz genug für eine Straßenlaterne und einen Laternenanzünder
 (s.67)
Üstünde ancak bir sokak feneri ve bekçisine yeterli yer vardı”

“Der sechste Planet **war** zehnmal so groß. Er **war** von einem alten Herrn bewohnt, der ungeheure Bücher schrieb. (s.71)

Altıncı gezegen on defa daha büyüktü. Kocaman kitaplar yazan yaşlı bir adam vardı orada.”

“ ‘Die Geographiebücher’,entgegnete der Geograph, **sind** die wertvollsten von allen Büchern. (s.74)

Coğrafya kitapları kitapların en değerlisidir diye karşılık verdi Coğrafyacı.”

“Ich **war** nicht ganz aufrichtig, als ich euch von den Laternenanzündern erzählte. (s.79)

Fener bekçisinden bahsederken tam tamına doğrucu değildim.”

“Nichts **ist** vollkommen (s.91).

Hiç bir şey kusursuz değildir.”

“Der **war** nichts als ein Fuchs wie hunderttausend andere. (s.95)

Tilkim önceleri yüz binlerce tilkiden biriydi.”

“**Waren** sie nicht zufrieden dort, wo sie waren? (s.97)

Bulundukları yerde memnun değiller miydi?”

“ ‘Man **ist** nicht zufrieden dort, wo man ist’ sagte der Weichensteller. (s.98)

‘Kimse bulunduğu yerden memnun değildir’ dedi makasçı”

“Das **ist** eine große Zeitersparnis.(s.99)

Bu büyük bir zaman tasarrufudur.”

“Es **war** am achten Tage nach meiner Panne in der Wüste (s.101)

Uçağımın çölde bozuluşunun sekizinci günüydü”

“Er **war** müde. (s.102)

Yorgundu.”

“Ich **war** überrascht, dieses geheimnisvolle Leuchten des Sandes plötzlich zu verstehen. Als ich ein kleiner Knabe war, wohnte ich in einem alten Haus, und die Sage erzählte, daß darin ein Schatz versteckt **sei**. (s.103)

Kumdaki gizem dolu pırıltıyı birdenbire anlamaktan şaşkındım. Küçük bir çocukken eski bir evde otururduk ve efsaneye göre orada bir define saklıydı.”

“Mir **war**, als trüge ich ein zerbrechliches Kleinod

Sırça bir hazine taşıyormuşum gibiydi bana”

“Prinzen so sehr rührt, **ist** seine Treue zu seiner Blume, ist das Bild einer Rose, das ihn durchstrahlt wie die Flamme einer Lampe, selbst wenn er schläft.. (s,104)

Uyurken bile ona lamba alevi gibi yanan bir gülün görüntüsüne olan bağlılığıydı”

“In meinen Ohren **war** noch immer der Gesang der Zugwinde, und im Wasser, das noch zitterte, sah ich die Sonne zittern. (s.106)

Çıkrığın ezgisi kulaklarımdaydı, kıpırdayan suda güneşin kıpırdadığını gördüm”

“Das war süß wie ein Fest. Dieses Wasser **war** etwas ganz anderes als ein Trunk.

Bir şölen içkisiymiş gibi tatlı, bildiğimiz içkilerden başkaydı bu su.”

“Es **war** gut fürs Herz, wie ein Geschenk.

Bir armağan gibiydi kalplere.”

“Aber die Augen **sind** blind.(s.107)

Ama gözler kördür.”

“Er **war** bleich wie der Schnee. (s.112)

Kar gibi solgundu.”

“Sein Blick **war** ernst, er verlor sich in weiter Ferne.

Bakışları ciddiye, uzaklara dalmıştı.”

“Das **ist** wie mit der Blume. (s.114)

Çiçek için de bu böyledir.”

“Alle Sterne **sind** voll Blumen.

Bütün yıldızlar çiçeklerle doludur.”

“Das ist wie mit dem Wasser.Was du mir zu trinken gabst, **war** wie Musik, die Winde und das Seil..du erinnerst dich..es **war** gut. (s.115)

Su için de öyle. İçmem için verdiği su çıkırık ve ip yüzünden muzik gibiydi. Ne güzeldi.”

“Für meinen Geschäftsmann **waren** sie Gold(s.115)

Sözünü ettiğim işadamı için ise altındı.”

“Aber er **war** voll Sorge. (s.116)

Ama kaygı doluydu.”

“Es **war** nichts als ein gelber Blitz bei seinem Knöchel. (s.119)

Bileğinin yanında sarı bir parıltıdan başka bir şey yoktu.”

“Es **war** kein so schwerer. (s.121)

Öyle ağır bir şey değildi”

“Das **ist** ein sehr großes Geheimnis. (s.122)

Bu çok büyük bir gizemdir.”

“Das **ist** für mich die schönste und traurigste Landschaft der Welt. (s.123)

Bu benim içim dünyanın en güzel ve en hüznü manzaradır.”

“Die Kameraden, die mich wiedergesehen haben, **waren** froh, mich lebend wiederzusehen. Ich **war** traurig,

Tekrar görüştüğüm arkadaşlar beni sapasağlam görmelerinden mutluydular. Üzgündüm”

5.2.3. Werden Fiilinin Kısmi Denklik İlişkisi

Dördüncü bölümde sein fiilinin salt fiil olarak olmak, bulunmak, var olmak anlamlarında, werden fiilinin ise değişim ve dönüşüm içeren oluşmak anlamlarında kullanıldığını belirtmiştik. Bu bölümde bütüncemizde bulunan Almanca ‘werden’ ve fiilinin kısmi denklik ilişkisini gösteren cümleleri bulmaya çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Selige Sehnsucht (s.34)

“Und so lang du das nicht hast,

Dieses: Stirb und **werde**!

Bist du nur ein trüber Gast

Auf der dunklen Erde.

Ve sahip olamadığın sürece

*Bu ölmekle yeniden **dirilişe***

Sadece kasvetli bir konuk sayılırsın

Karanlık yeryüzünde.”

Abwege (s.37)

“Künstler, **wird**'s im Innern steif,

Das ist nicht erfreulich;

*Sanatçı, **katılaşırsan** eğer iç dünyanda,*

Sevindirici değildir böylesi;”

Römische Elegien (s. 57)

“Und die erwärmte Nacht **wird** uns ein glänzendes Fest

*Ve ısınan gece, bizim için **dönüşüyor** parlak bir şenliğe”*

“Da **wird** Lispeln Geschwätz, wird Stottern liebliche Rede

*O zaman **dönüşür** fısıltılar gevezeliğe, kekeleyişler de en tatlı sözlere”*

“Ach, schon **wird** es so schwer, der Könige Schande verbergen

*Ah, yine **güçleşti** saklamak kralların utançlarını”*

“Schwerer **wird** es nun mir, ein schönes Geheimnis zu wahren

*Ve şimdi daha da zor **gelir** bana güzel bir sırrı saklamak”*

KÜÇÜK PRENS

“Ich mußte ja im Laufe der Zeit älter **werden**.(s.22)

*Zamanla **yaşlandık**. ”*

“Bevor die Affenbrotbäume groß **werden**, fangen sie ja erst damit an, klein zu sein. (s.24)

*Baobablar **büyümeden** önce küçük değil midir? ”*

“Dann **wurde** er wieder ernst.(s.116)

*Sonra yeniden **ciddileşti**. ”*

SİDDHARTHA

“Du wirst müde **werden**, Siddhartha

Ich werde müde **werden**

Yorulacaksın, Siddhartha

Yorulacağım. ”

“Ein toter Schakal lag am Sandufer, und Siddharthas Seele schlüpfte in den Leihnam hinein, war toter Schakal, lag am Strande, blähte sich, stank, verweste, ward von Hyänen zerstückt, ward von Geiern, enthäutet, **ward** Gerippe, ward Staub, wehte ins Gefild.

*Kumsalda ölü bir çakalın leşini gören Siddhartha'nın ruhu ölü çakalın vücudundan içeri süzülüyor, ölü çakal oluyor, kumsalda uzanmış yatıyor, şişiyor, pis kokular saçıyor, çürüyor derken sırtlanlar tarafından didik didik ediliyor, atmacalar tarafından derisi yüzülüyor, bir iskelete **dönüşüyor**, un ufak oluyor giderek kırlara bayırlara savruluyordu. ”,*

“Aber er kehrt zurück aus dem Wahn und findet alles beim alten, ist nicht weiser **geworden**, hat nicht Erkenntnis gesammelt, ist nicht um Stufen höher gestiegen.

*Herşeyi bıraktığı gibi bulur, ne bilgeliği **artmış**, ne yeni bilgiler edinmiş, ne eskiden bir basamak daha yukarı çıkmıştır. ”*

“Kamaswami fängt an, alt und bequem zu **werden**

*Kamaswami **yaşlanmaya** başladı... ”*

“So wird er eifriger **werden**

*O zaman işe daha bir canla başla **sarılacaktır.**”*

“Wie ein neues Kleid mit der Zeit alt **wird**,

*Yeni bir giysi zamanla nasıl **eskirse,**”*

“Er,....,**wurde** im Handel strenger und kleinlicher, träumte nachts zuweilen von Geld.

*Ticaret işinde daha katı ve cimri birine **dönüşmüştü**, geceleri bazen para görüyordu düşünde.”*

5.3. Türkçe Olmak Fiili ve Almanca Sein Fiilinin Ø Biçimbirim Denklik İlişkisi

Dördüncü bölüm olan ‘sein’ fiilinin kopula özelliği adlı başlığı altında Türkçe ve Almanca cümle yapısının dilbilgisel açıdan farklı olduğunu, Türkçede cümle kurarken i-mek fiilinin bazen kullanılmama durumunu, Almancada ise yüklemsiz cümle olamayacağını belirtmiştik. Bu bölümde Türkçe olmak ve Almanca sein fiilinin Ø denklik içeren cümlelerini ilgili eserlerden göstermeye çalışacağız

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Prometheus(s.3)

“Da ich ein Kind **war**,

*Daha bir çocuk**ken,**”*

“Zur Sonne, als wenn drüber **wär**

*Güneşe, sanki **oralarda**”*

Prometheus (s.4)

“Nach meinem Bilde,

Ein Geschlecht, das mir gleich **sei**,

Sadık kalarak kendi örneğime,

*Benimkisi **gibi** bir soy yaratıyorum,”*

Das Alter (s.13)

“Da klinkt er auf, tritt ein so schnell,

Und nun heits, er **sei** ein grober Gesell.

*Bunun üzerine tokmağı evirir, hızla girer ieriye,
O zaman da sulanır kaba **biri** diye.”*

Knstlerlied (s.15)

“Und am Ende **sei**’s genug!

*Ve sonunda i, kemale **erecektir** !”*

Amor als Landschaftsmaler (s.17)

“Der so rtlich **war** wie eine Rose,

*Ve bir gl **gibi** kırmızı iaret parmağını”*

Wert des Wortes (s.20)

“Worte **sind** der Seele Bild-

Nicht ein Bild! Sie **sinde** in Schatten!”

Ruhun imgesidir sözcükler-

*Hayır, imge **değil**! Yalnızca birer **glge**!”*

“Was wir hatten, wo **ist**’s hin?

***Nerede** imdi bizde eskiden olanlar?”*

Selbstbildnis (s.24)

“Urahnher **war** der Schönsten hold,

*Pek **meraklıymı** dedem gzellere;”*

Lauf der Welt (s.25)

“Als ich ein junger Geselle **war**,

*Ben toy bir ocuk**ken** bir zamanlar,”*

“Dafür **war** mir manch schönes Kind

*Buna karılık bazı güzel **ocuklar**”*

Künstlers Abendlied (s.28)

“Wie er, wo dürre Heide **war**,
*Kupkuru çalıların **ortasında**”*

Egalite (s. 39)

“Der schlimmste Neidhart **ist** in der Welt,
*Kıskançların en **kötüsü** ise dünyada”*

Trilogie der Leidenschaft - An Werther (s. 42)

“Es **ist**, als ob du lebstest in der Frühe
*Hep sabahlarda yaşamaktasın **sanki**”*

Elegie (s.44)

“Hier **war** das Ziel des innigsten Bestrebens,
*Burada **hedef**, en derinde yatan çabaları*”

Ist denn die Welt nicht übrig?

***Kaldı mı** geriye dünyadan bir şeyler?*

Elegie (s.47)

“Im Handeln **sei**’s, zur Freude, **sei**’s dem Lieben!
Eylemlerde ve sevmekte de mutlulukla,

Mir **ist** das All, ich bin mir selbst verloren,

*Evreni yitirdim bana **geline**, kendimde bile yitiğim,*

Unbegrenzt (s.51)

“Denn du bist älter, du **bist** neuer.

*Çünkü hem daha eskisin, hem de daha **yeni**. ”*

Hikmet Nameh: Buch der Sprüche (s.53)

“Der Weg **ist** begonnen, vollende die Reise

*Yol **başlamış** gayri, tamamla devranı”*

“Die Zeit **ist** mein Besitz, mein Acker **ist** die Zeit
Servetim de, ekeceğim tarla da, sadece zamanım”

“Warum **ist** Wahrheit fern und weit?
Hakikat, neden bunca uzakta”

Römische Elegien (s. 57)

“Ja, es **ist** alles beseelt in deinen heiligen Mauern
Evet, her şey ruh kazanmış senin kutsal duvarlarının ardında”

“Bin ich endlich nicht jung, **bin** ich nicht einsam genug.
Ne yeterince gencim, ne de yeterince yalnız, bunu yapacak kadar”

“Schnitter **sind** es; sie ziehn wieder nach Hause zurück, (s.68)
Orakçılar bunlar; yeniden evlerine dönmekteler”

“ Nun du mir lässiger dienst, wo **sind** die schönen Gestalten(s.70)
Ne var ki tembelsin biraz hizmetinde, nerede bütün o biçimler,”

“Zünde mir Licht an, Knabe! – Noch **ist** es hell. (s.72)
Benim için ışık yak, delikanlı! – Daha aydınlık etraf.”

“Und so **war** sie von je, bei allen Götterlagen
Bu yüzden de eskiden beri tüm Tanrı şölenlerinde”

“Herkules **ist** nicht mehr, den dir Alkmene geboren
O Herkül, artık aynı değil sana Alkmene'nin doğurduğuyla”
 “Anfangs lachte sie nur:’Masken, ihr Götter **sind** das! (s.79)
Başlangıçta gülmüştü yalnızca: ‘Ey Tanrılar, bunlar maske sadece!’”

Achilleis (s.83)

“Wie ich mir eherne Mädchen erschuf. Doch alles **ist** leblos!

Tıpkı kendime madenden yapılma kızlar da yarattığım gibi. Gelgelelim hepsi cansız”

“**Ist** es ein werterer Kampf, als je um der Güter Besitztum
*Daha çok **değer** savaşmaya servetler için savaşmaktan”*

“Ungern nahet ein Mann, und wenn er der trefflichste **wäre**
*Kavga sırasında savaşçıların en **ustası** bile onlara yaklaşımdan çekinirdi”*

“Dort **ist** das herrliche Mal des einzigen großen Peliden
*Oradaki, eşsiz büyüklükteki Peleusoğlunun görkemli **anıtı**”*

“Aber diesen **ist** nicht, den treu arbeitenden Männern
*Ama durumu aynı **değil** bana sadakatle hizmet eden askerlerimin”*

“Im übrigen **sind** meine Taschen leer.
*Bunun dışında ceplerim **bomboş.**”*

“Denn ich glaube wohl kaum, dass ernstlich das Wort dir bedacht **sei**
*Çünkü hiç inanmıyorum söylediklerini ciddiye **almaya**”*

“Auch das Amazonengeschlecht, dem Männer verhasst **sind**
*Erkeklerden nefret eden Amazonlar **soyuna**”*

“Aber desto geehrter **ist** stets uns der Würdige. Vielen
Frauen **ist** ein Weichling erwünscht, wie Anchises, der blonde,
*Ama buna değene gelince, çok daha onur **kazanır** böylelikle
Pek çok kadın için istenmeye **değer** sarışın Ankhises gibi uysalı”*

KÜÇÜK PRENS

“Hier **ist** eine Kopie der Zeichnung. (s.6)
*Çizimin bir kopyası **burada.**”*

“Die großen Leute verstehen nie etwas von selbst, und für die Kinder **ist** es zu anstrengend, ihnen immer und immer wieder erklären zu müssen. (s.7)

*Büyükler hiç bir şeyi tek başlarına anlamıyorlar, onlara durmadan açıklamak zorunda olmak çocuklar için çok **yorucu**.”*

“Das **ist** sehr praktisch, wenn man sich in der Nacht verirrt hat.

*Gece yol şaşırıldığında bu çok **pratik**.”*

“Das **ist** ein Hut.

*Bu bir **şapka**.”*

“Aber das Bild **ist** bestimmt nicht so bezaubernd wie das Modell. (s.10)

*Ancak resim kesinlikle modeli kadar büyüleyici **değil**.”*

“Das **ist** kein Schaf, das **ist** ein Widder. (s.12)

*Bu koyun **değil**, bu bir **koç**”*

“Das **ist** schon zu alt.(s.13)

*Bu ancak çok **yaşlı**.”*

“Was **ist** das für ein Ding da?(s.15)

*Bu nasıl bir **şey**?”*

“Doch **ist** er weniger verrückt als der König, der Eitle, der Geschäftsmann und der Säufer. (s.67)

*Hiç olmazsa kraldan da, kendini beğenmişen de, işadamından da, sarhoştan da daha az **çılgın**.”*

“Hier **ist** die Wüste. In den Wüsten **ist** niemand. (s.80)

*Burası **çöl**. Çöllerde kimse **olmaz**”*

“Ich glaubte, ich **sei** reich eine einzigartige Blume, und ich besitze nur eine gewöhnliche Rose.(s.88)

*Eşsiz bir çiçeğim **var** diye kendimi zengin sanırdım, oysa sıradan bir güle sahipmişim.”*

“Das Wesentliche **ist** für die Augen unsichtbar.

*Gerçeğin özü gözle **görülmez.**”*

“Das Eigentliche **ist** unsichtbar. (s.103)

*Aslonan gözle **görülemez.**”*

“Das **ist** merkwürdige, sagte ich zum kleinen Prinzen, alles **ist** bereit: die Winde, der Kübel, und der Seil(s.105)

*Çok **tuhaf** dedim, Küçük Prense. ”her şey **hazır**: Çıkrık, kova, ip...”*

“ Du erinnerst dich also nicht mehr.?’sagte er. Es **ist** nicht ganz genau hier.(s.111)

“ ‘Hatırlamıyor musun’ dedi. Tam burası **değil.**”

“Wenn du eine Blume liebst, die auf einem Stern wohnt, so **ist** es süß, bei Nacht den Himmel zu betrachten.

*Bir yıldızda yaşayan çiçeği seversen geceleri gökyüzüne bakmak güzel **gelir.**”*

“Das **ist** so. Komm nicht das anschauen, es **ist** nicht in der Mühe.

*Bu işler **böyle**. Gelme bunu görmeye, **değmez.**”*

“Du verstehst. Es **ist** zu weit. Ich kann diesen Leib da nicht mitnehmen. Er **ist** zu schwer. (s.117)

*Anlarsın. Yol **uzun**. Bu bedeni taşıyamam. Çok **ağır**”.*

“Aber er wird daliegen wie eine alte verlassene Hülle. Man soll nicht traurig **sein** um solche alten Hüllen.(s.118)

*Bırakılmış eski bir paket gibi olacak kalıbım. Öyle eski paketlere **acınmaz** ki.”*

“Und sie **ist** so schwach! Und sie **ist** so kindlich. (s.119)

*Öyle **güçsüz** ki! Ve öyle **saf** ki”*

“Und jetzt **sind** es gewiß schon wieder sechs Jahre her. (s.123)

*Altı yıl **geçti** aradan.”*

5.4. Türkçe ‘Olmak’ Fiili ve Almanca ‘Werden’ Fiilinin Ø Bçimbirim Denklik İlişkisi

Bu bölümde bir gelişim, süreç içerisinde meydana gelen oluşumu ifade eden Almanca ‘werden’ fiili ve bütüncemizde bulunan Türkçe ‘olmak’ fiili ile serbest çeviriden kaynaklanan sıfır denklik içeren cümleleri bulmaya çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Sf.17. Amor als Landschaftsmaler

Willst du immer trüb und müßig bleiben,

Sprach der Knabe, kann nichts Kluges **werden**

Hep böyle sıkıntılı ve çalışmadan oturursan eğer,

Diye konuştu çocuk, her şey ancak boşa gider,

Römische Elegien (s. 57)

Doch bald ist es vorbei: dann **wird** ein einziger Tempel

Ama bu kısa sürecekt; sonra yalnızca Amor’un tapınağı

Welche Seligkeit **ward** mir Sterblichem! Traum ich? (s.63)

Bu nasıl bir mutluluk benim gibi bir ölümlüye! Rüya mı acaba?

KÜÇÜK PRENS

“Ich erklärte dem kleinen Prinzen ausführlich, daß Affenbrotbäume doch keine Stauden sind, sondern kirchturmhohe Bäume, und selbst wenn er eine ganze Herde Elefanten mitnähme, würde diese Herde nicht mit einem einzigen Affenbrotbaum fertig **werden**. (s. 23)

Küçük Prens’e baoabların küçük bitkiler değil, tersine tapınaklar gibi kocaman olduklarını, hatta yanına bir fil sürüsü de katsa bu sürünün bir tek baoab ağacını bile yiyip bitiremeyeceğini belirttim.”

SİDDHARTHA

“Ich habe vierlei Menschen kennengelernt, ein Brahmane ist mein Freund **geworden**

Pek çok insan görüp tanıdım, bir Brahman'la dostluk kurdum.”

“,war sein Spott müder **geworden**, war seine Überlegenheit stiller **geworden**.

Siddhartha' nın alaycılığı da yavaş yavaş ve farkına varmaksızın yorgun düşmüş, üstünlük duygusu yatışmıştı biraz.”

“Und doch beneidete er sie, beneidete er desto mehr, je ähnlicher er ihnen **wurde**

Öyleyken bu insanlara imreniyor, onlara ne kadar çok benzerse içindeki imrenme duygusu da o kadar büyüyordu.”

“Nach einiger Zeit aber **ward** sie inne, dass sie von dem letzten Zeiten Zusammensein mit Siddhartha schwanger sei.

Ne var ki bir süre sonra, Siddhartha ile son kez birlikte olduğu zaman gebe kaldığını anladı.”

5.5. Türkçe ve Almanca Kopula Fiil Şimdiki Zaman Denklığı

Türkçe kopula özelliğine sahip ola ana yardımcı fiil, ek eylem, cevher fiil, özel fiil olarak adlandırılan i-mek fiili, Almancada kopulatif fiil olarak ‘sein’ fiili ile karşılık bulmaktadır. Bu durumda ‘sein’ fiili ‘olmak’ anlamında kullanılmamaktadır. Bu bölümde ilgili eserlerde ‘i-mek’ fiilinin şimdiki zamanda Almanca ‘sein’ fiili ile ilgili yapıyı örneklerle göstermeye çalışacağız.

YARAT EY SANATÇI – GOETHE

Bei Betrachtung von Schillers Schädel (s.12)

“Wie **bin** ich wert, dich in der Hand zu halten?

*Nasıl layık olabilir**im** seni ellerimde tutmaya?”*

Wandrer's Nachtlid (s.27)

“Doppelt mit Erquickung fülleest,

Ach, ich **bin** des Treibens müde

Katmerli bir canlanışı bağışlayan,

*Bilsen nasıl da yorgun**um** sürünmekten*”

Nachtgedanken (s.30)

“Die ihr schön **seid** und so herrlich scheintet,
*Sizler ki onca güzels**iniz** ve parıltılarınız da görkemli,*”

Selige Sehnsucht (s.34)

Bist du nur ein trüber Gast
*Sadece kasvetli bir konuk sayılı**rsın***

Nähe des Geliebten (s.35)

“Ich **bin** bei dir, du **seist** auch noch so ferne.
Du **bist** mir nah!
*Seninley**im** ne kadar uzakta olsan da,*
*Çok yakın**ımdasın!***”

Am Flusse (s.41)

“Ach, wie teuer **bist** du mir,
*Ah, nasıl da değerli**sin** gözümde*”

Elegie (s.44)

“Nun **bin** ich fern! Der jetzigen Minute
*Şimdi uzaktay**ım** artık! Şu anki dakikaya gelince*”

Unbegrenzt (s.51)

“Denn du **bist** älter, du bist neuer.
*Çünkü hem daha eskis**in**, hem de daha yeni.*”

Offenbar Geheimnis (s.51)

“Der du, ohne fromm zu sein, selig **bist**!
*Sen ki, sofuluğa kaçmadan mutlu olabilmiş**sin!***”

Römische Elegien (s. 57)

“Eine Welt zwar **bist** du, o Rom; doch ohne die Liebe

Tek başına bir dünyasın gerçi, ey Roma; ama ne var ki aşksız”

“Wenn das Volk mich verklagt, ich muß es dulden! und **bin** ich
Etwa nicht schuldig! Doch ach ! Schuldig nur **bin** ich mit dir!
*Sabır göstermeliyim benden yakındığında halk! Ve üstelik
Suçlu da değil miyim* aslında? Ama ah, sadece seninle suçluyum”

“Geh! Ihr **seid** der Frauen nicht wert! Wir tragen die Kinder
Kadınlara layık değilsiniz sizler! Bizler çocuklarımızı taşıyoruz”

“**Bist** du der wirtliche Gott? O dann so verstoße den Gastfreund
Sen, konuksever bir Tanrı mısın? O zaman konuğunu sakın geri gönderme”

“**Bin** ich endlich nicht jung, bin ich nicht einsam genug.
Ne yeterince gencim, ne de yeterince yalnız, bunu yapacak kadar”

KÜÇÜK PRENS

“Aber ich **bin** leider nicht imstande, durch die Kistenbretter hindurch Schafe zu
sehen. (s.22)

Ne yazık ki kapalı sandıkların içindeki koyunları görmeye muktedir değilim.”

“Wie schön Sie **sind**.(s.38)

Ne kadar güzelsiniz”.

“Ich **bin** ein ernsthafter Mann.(s.63)

Ben ciddi bir adamım.”

“Du **bist** ein Forscher! Du wirst mir deinen Planeten beschreiben. (s.73)

Sen bir araştırmacısın! Bana gezegenini tasvir edeceksin.”

“Ich **bin** so traurig. (s.90)

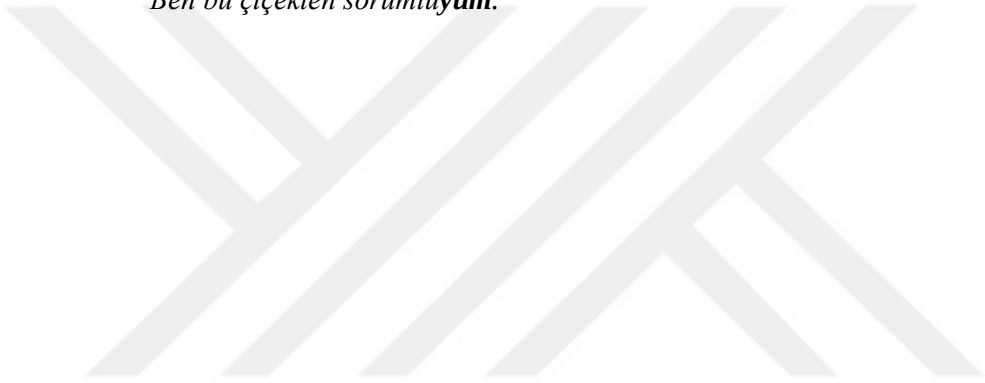
Öyle üzgünüm ki.”

“Du **bist** nicht von hier.
Sen buradan değilsin.”

“Ich **bin** für dich nur ein Fuchs, der hunderttausend Füchsen gleicht.
Ben senin için yüz binlerce tilkiden biriyim”.

“Ihr **seid**, wie mein Fuchs war (s.95)
Tilkimin eskiden olduğu gibisiniz.”

“Ich **bin** verantwortlich für diese Blume.(s.107)
Ben bu çiçekten sorumluyum.”

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu çalışmanın hedefi olan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türkçe “olmak” eyleminin ve –Dİr ekinin kullanımının dil öğretiminde Almanca “sein” ve “werden” eylemi ile anlamsal, yapısal ve işlevsel denklik ilişkileri açısından karşılaştırılması kapsamında İş Bankası yayınlarından çıkan ünlü Alman edebiyatçı ve düşünür Goethe’nin bazı şiirlerinin derlendiği Yarat Ey Sanatçı başlıklı şiir kitabı ve yazar Antoine de S. Exupery’nin Küçük Prens (Der kleine Prinz) hikâye kitabı ve Herrmann Hesse’nin Siddhartha isimli romanının Türkçe çevirileri karşılaştırılarak incelenmiştir. Karşılaştırma yapılırken ‘olmak’ fiilinin anlamsal ve işlevsel özellikleri ayrı ayrı incelendiği için birçok cümle bu noktalar göz önünde tutularak bir kaç bölümde (anlam ve işlevine göre) tekrar edilmiştir.

İlk olarak Alman yazar ve düşünür Goethe’nin şiirlerinin derlendiği Yarat Ey Sanatçı başlıklı şiir kitabı, Antoine deS. Exupery’nin hikâye kitabı ve Hermann Hesse’nin Siddhartha romanında geçen ‘sein’ ve ‘werden’ fiillerinin kullanıldığı cümleler taranarak elde edilen bulgular şu şekildedir.

Alman yazar Goethe’nin şiirlerinde ve Küçük Prens adlı hikayede kullanılan ‘sein’ fiilinin toplam cümle sayısı 336’dır. 336 cümledeki ‘sein’ ve ‘olmak’ fiilinin tam denkliği Türkçe çevirilerinde 88 cümle (% 26,19), kısmi denkliği ifade eden var-yok, değil edatları ve bulunmak fiili 21 cümle (% 6,5), -DI, -Dİr biçimbirim denkliği 120 cümle (% 35,7), -Dİk biçimbirim denkliği 18 cümle (% 5,35), 0 biçimbirim denkliği (sıfır morfem) 70 cümle (% 20,8), kopula fiil şimdiki zaman denkliği 26 cümle (% 7,7) ile karşılık bulmaktadır.

Sein ve Olmak Fiili Denklik ilişkisi		
	Toplam Cümle Sayısı	Yüzdelik Oran
	336(n)	%
Sein ve Olmak Fiili Tam Denkliği	88	% 26,19
Sein ve Olmak Fiili Kısmi Denkliği	21	% 6,5
-DI, -Dİr Biçimbirim Denkliği	120	% 35,7
-Dİk Biçimbirim Denkliği	18	% 5,3
Türkçe 0 Biçimbirim Denkliği	70	% 20,8
Türkçe Kopula Fiil Şimdiki Zaman Denkliği	26	% 7,7

Tabloda da net görüldüğü üzere ‘sein’ fiilinin Türkçede bulunmak anlamı ve cevher fiil, ana yardımcı fiil, ek eylem vb. şeklinde tanımlanan –i-mek fiili ile ilişkili olarak; var-yok, (i-mek fiilini olumsuz yapmak için kullanılan) değil edatı ile kurulan cümlelerin şimdiki zaman, -DI –DIr biçimbirim, -DIk biçimbirim denkliği, Ø biçimbirim (sıfır morfem) denkliği ve kopulatif fiil olarak toplam cümle sayısı 234’ü, yüzdeler olarak % 69,5’ü bulması dikkat çekmektedir.

Bütün eserlerde geçen ‘werden’ fiilinin toplam cümle sayısı 69’dır. Bu cümleler arasında ‘werden’ ve ‘olmak’ fiillerinin tam denkliği Türkçe çevirilerinde 22 cümle (%10,56), kısmi denkliği 17 cümle (%8,16), sıfır denkliği ise 9 cümledir(%4,32)

Werden ve Olmak Fiili Denklik İlişkisi		
	Toplam Cümle Sayısı	Yüzdelik Oran
	69 (n)	%
Werden ve Olmak Fiili Tam Denkliği	22	% 10,56
Werden Fiilinin Kısmi Denkliği	17	% 8,16
Werden Fiilinin Sıfır Denkliği	9	% 4,32

Bu tabloda da görüldüğü üzere süreç içerisinde meydana gelen olmayı/oluşumu ifade eden Almanca ‘werden’ fiilinin Türkçe ‘olmak’ fiili ile anlamsal olarak ilişkisinde tam denkliği ifade eden cümle sayısının 22 cümle ve % 10,56 ile yüksek bir oranı bulması dikkat çekicidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak tez konusu yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türkçe ‘olmak’ eyleminin ve –Dir ekinin kullanımının dil öğretimi açısından Almanca ‘sein’ ve ‘werden’ eylemi ile anlamsal, yapısal ve işlevsel denklik ilişkileri açısından karşılaştırılması olan bu araştırma için yapılan literatür taraması ile elde edilen bulguları şu şekilde özetleyebiliriz.

-Her iki dilin farklı dil gruplarına dâhil olmaları sebebiyle yapısal, işlevsel, dilbilgisel vb. konularda Türkçe öğrencisi gerek yazın dilinde gerek konuşma esnasında yanlış aktarımlar yapmaktadır.

-Türkçe’de cevher fiil, ana yardımcı fiil, özel fiil vb. isimlerle adlandırılan ve koşaç (kopula)olarak kullanılan i-mek fiili anlamsal ve işlevsel olarak Almanca sein fiili ile karşılık bulmaktadır.

Bütün araştırma kapsamında en yüksek bir orana % 35,7 ve cümleye (120 cümle) sahip olan -DI, -Dir biçimbirim denkliği oldukça dikkat çekicidir. Almancada cümle kurarken fiil kullanma ihtiyacı ve bu ihtiyacın Türkçe i-mek fiili ile gösterilmesine örnek olarak verilen cümlelerle ‘sein’ fiilinin kullanımının ne kadar yaygın ve önemli olduğu net bir şekilde görülmektedir.

“Hier **war** das Ziel des innigsten Bestrebens,

Burada hedef, en derinde yatan çabalar dır”

“ ‘Man **ist** nicht zufrieden dort, wo man **ist**’ sagte der Weichensteller. ‘*Kimse bulunduğ u yerden memnun değildir’ dedi makasçı.*” Bu cümlede olduğu gibi serbest çeviride kısmi denklik gösteren hem *bulunmak* fiili hem *değ il* edatının kullanımı çarpıcı bir şekilde kendini göstermektedir.

“Eines **ist** mir verdrießlich vor allen Dingen, ein andres

Bir şey vardır, can sıkıntısı verir, bir başkası ise”. Almanca ‘sein’ fiilinin Türkçe ‘olmak’ fiili ile kısmi denklik olarak karşılık bulan *var-yok* edatının kullanım oranının düşük olarak gözükmesine rağmen serbest çeviride kullanma ihtiyacı belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

-Almanca sein ve werden fiilleri ile olmak anlamlarıyla tıpkı Türkçe’de olduğu gibi isim+fiil, sıfat+fiil, zarf+fiil şeklinde cümle kurulabilmektedir.

-Türkçe’de yazınsal ve sözel dilde yapılan eksiltmeler kafa karışıklığına yol açmakta ve yanlış çözümler meydana gelmektedir.

Bu bilgiler ışığında -DI, -Dir koşaç kullanımı ve ol- fiili ile arasındaki anlam farklılığını ortaya çıkaran ve bu yapıların doğru kullanımı için uygun materyal ve metotların seçilmesi gerekmektedir. Algısal düzeyde az hata oranına karşılık dilbilgisi yönünden yanlış çözümlemelere yol açan bu durum uygun alıştırmalarla giderilmeli ve başarı oranı yükseltilmelidir.

KAYNAKÇA

- ALİBEKİROĞLU, S.(2015). Ol- fiilinin Türkiye Türkçesi standart dilindeki kullanımları. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 14(1), 193-206.
- AKSOY, B.(2001).Çeviride Eşdeğerlik Kavramı. Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, 11, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Yayını, 1-6.
- AKSOY, B. (2002). Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi. Ankara: İmge Kitabevi.
- ATAY GENÇ, D. KÖMÜRCÜOĞLU, E. ÇETİN, B & GÜNAY, D.(2016) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin (-Dı) Geçmiş Zaman İçin Koşaç Yerine “Ol-” Eylemini Kullanma Eğilimleri. International Journal of Language Academy (Volume 4/4 Winter)
- BALCI, T. (2009). Grundzüge der türkisch-deutschen kontrastiven Grammatik. Adana. Ulusoy Matbaası.
- BANGUOĞLU, T. (1974) Türkçenin Grameri. İstanbul: Baha Matbaası.
- BAYDAR, T. (2013) İsim + Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Erzurum. Makale.
- BOZTAŞ, İ (1993) Çeviri, Çevirmen, Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. Cilt 10 / Sayı 2 / Aralık 1993 /ss. 55-65. Ankara
- ÇALIŞKAN, N.(2019) Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/3 2019 s. 1709-1741, Türkiye. Makale.
- ÇİÇEKDAĞI, C.(2016) Kopula Üzerine. Kaygı, Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi. Sayı:26 Bahar
- DEMİREZEN, M. (1993) “Çeviride Eşdeğerlik Sorunu” Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: VIII Sayı:1
- DUDEN Wörterbuch. www.duden.de
- ENGEL, U. (1996) Deutsche Grammatik. Julius Groos Verlag. Heidelberg
- ERGİN, M. (2019) Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- GÜLSEVİN, G.(2000) Türkiye Türkçesi Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine. Ankara. TDK Yayınları Belleten. Makale

- GENCAN, T.N. (1979) Dilbilgisi. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HELBIG, G&BUSCHA, J.(2001) Deutsche Grammatik- Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Langenscheidt. Berlin.
- HELBIG, G&BUSCHA, J.(1996) Deutsche Grammatik- Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Langenscheidt. Berlin.
- HESSKY.R:(1994).Der Sprachvergleich als Hilfe beim Grammatiklernen; y.y.: Zeitschrift: "Deutsch als Fremdsprache", Heft 1, München-Berlin
- KAHRAMANTÜRK. K: “Hermeneutische Betrachtungen zum Stellenwert von ‘Wort’ in der christlichen Mystik”. Deutsch: lokal-regional-global. Studien zur deutschen Sprache. Forschungen des Instituts für deutsche Sprache.(Hrsg.)Jarochna Dabrowska-Burkhardt / Ludwig M. Eichinger / Uta Itakura. Narr Francke Attempto Verlag.2017,247-256
- KARAAĞAÇ, G.(2012). Türkçenin Dil Bilgisi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAAĞAÇ, G.(2018). Dilbilimi Terimleri Sözlüğü. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları
- KORKMAZ, Z.(2009).Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları
- KÖHLER F.H. (1975) Zwischensprachliche Interferenzen. Eine Analysesyntaktischer und semantischer Interferenzfehler des Deutschen im Russischen, Narr Verlag, Tübingen,.
- SAVRAN, H. Türk Dilinde –Dır Bildirme Eki ve –Dır Bildirme Ekiyle Yapılan Belirsizlik Ekleri. Sosyal Bilimler Dergisi. Yıl: 9 Sayı: 14, 2008/1
- ÖNER, M.(2013) Nominatif ve Sıfır Morfem. Kazan Federal Üniversitesi. Kazan. Makale
- ÖZMEN, M. (1996). “Bir Eksiltili Cümle Tipi Üzerine”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Enstitü Dergisi, C. 4, S. 4, s. 71-82.
- ÜNALAN, Ş. (2006). Türkçe Öğretimi. Ankara. Nobel Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU, (2019). Güncel Türkçe sözlük. <https://www.tdk.gov.tr/>
- VARDAR, B. (2012)Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Mürşide Zühal Pekçağlayan		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	Almanca		
Uzmanlık Alanı	Öğretmen		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	9 Eylül Üniversitesi	Almanca Öğretmenliği	2016
Tez Başlığı	Türkçe “olmak” eyleminin ve –dır ekinin kullanımının dil öğretimi açısından almanca “ sein “ ve “ werden “ eylemi ile anlamsal, yapısal ve işlevsel denklik ilişkileri açısından karşılaştırılması		
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Serif Ali Bozkaplan		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

